

Dvorci Bavarske kao segment njemačke turističke ponude

Šašo, Aleksandra

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:379267>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
Preddiplomski sveučilišni studij Kulture i turizma (jednopedmetni)

Aleksandra Šašo

**Dvorci Bavarske kao segment njemačke turističke
ponude**

Završni rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
Preddiplomski sveučilišni studij Kulture i turizma (jednopedmetni)

Dvorci Bavarske kao segment njemačke turističke ponude

Završni rad

Student/ica:

Aleksandra Šašo

Mentor/ica:

Doc. dr.sc. Tomislav Krpan

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Aleksandra Šašo**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Dvorci Bavorske kao segment njemačke turističke ponude** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uredenoga rada.

Zadar, 10. rujan 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	2
1.3. Struktura rada	2
2. KRATKI PRIKAZ BAVARSKE.....	3
2.1. Položaj i zemljopis	3
2.2. Tradicije i festivali: Oktoberfest	5
2.3. Folklor: Tradicionalna bavarska nošnja (Trachten)	8
2.4. Kuhinja.....	10
3. EKONOMSKA VAŽNOST: INDUSTRIJA I INOVACIJE	11
4. TURIZAM.....	13
5. DVORCI.....	15
5.1. Prvi dvorci	15
5.2. Veliki toranj.....	16
5.3. Koncentrični dvorci.....	16
5.4. Dvorci na stijenama.....	18
5.5. Poznatiji dvorci svijeta	19
6. DVORCI BAVARSKE	20
6.1. Uloga dvoraca u privlačenju turista	21
6.2. Ekonomske koristi od dvoraca	22
6.3. Kralj Ludwig II. – "Želim ostati vječna misterija sebi i drugima"	23
6.4. Dvorac Neuschwanstein – "u pravom stilu starog njemačkog viteškog dvorca"	26
6.5. Dvorac Linderhof: "Meicost Ettal" kralja Ludwiga II.	30
6.6. Herrenchiemsee: kraljev najskuplji san.....	33
7. USPOREDBA IZMEĐU BAVARSKIH I HRVATSKIH DVORACA	36
8. ZAKLJUČAK	38
SAŽETAK.....	40
SUMMARY	41
ZUSAMMENFASSUNG.....	42
POPIS LITERATURE:	44
POPIS ILUSTRACIJA.....	47
ŽIVOTOPIS	48

1. UVOD

Bavarska (njem. *Bayern*), punim imenom Slobodna Država Bavarska (njem. *Freistaat Bayern*) je, s površinom od 70 559 km², najveća savezna država (*Bundesland*) od ukupno 16 zemalja Savezne Republike Njemačke.¹ Nalazi se na jugoistoku zemlje i zauzima 19,7 % ukupnog njemačkog teritorija na kojem obitava 13,4 mil. stanovnika, a po brojnosti je druga u državi.

Sa svojih, više od 1500 godina povijesti i s jednim od najstarijih parlamenata, Bavarska je jedna od najstarijih država u Europi. Njezini početci sežu u 6. stoljeće, a kao prvi bavarski vojvoda dokumentiran je Garibald I., oko 550. godine. U sljedećim se stoljećima država razvija u važnu kneževinu, najprije pod Welfima, a od 1180. pod Wittelsbachima. Nakon revolucije 1918., Bavarska postaje slobodna država i nakon mračnih godina nacističke tiranije slijedi uspješno razdoblje demokracije, mira i prosperiteta.²

Bavarski grb s bijelim i plavim rombovima poznat je u cijelom svijetu. Cijela pokrajina postala je simbol za udobnost i gostoljubivost, kozmopolitizam i ekonomsku moć što dokazuje i njihovo geslo: "živi i pusti živjeti" pod bijelim i plavim nebom.³

Slika 1: Veliki bavarski državni grb

Izvor: <https://www.bayern.landtag.de/parlament/staatssymbole/bayerisches-staatsswappen/>

¹ Lazarević, A. (2003) *Turizam Bavarske*. Univerzitet u Novom Sadu: Diplomski rad

² Prema: Bayerische Geschichte, <https://www.bayern.de/der-freistaat/bayerische-geschichte/>

³ Prema: Der Freistaat, <https://www.bayern.de/der-freistaat/>

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet izrade ovoga završnog rada je turizam Bavarske, točnije njezini dvorci kao segment njemačke turističke ponude. Detaljno će se prikazati neki od dvoraca kralja Ludwiga II. koji su najveća turistička atrakcija Njemačke, a ujedno i jedni od najposjećenijih dvoraca svijeta.⁴ Cilj rada je predstaviti turistički potencijal dvoraca Bavarske u razvoju kulturnog turizma. Između ostaloga, izvršit će se i usporedba bavarskih i hrvatskih dvoraca s obzirom na arhitektonske stilove, povijesne kontekste i kulturne utjecaje.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja⁵

Pri izradi ovog završnog rada korišteni su sekundarni izvori podataka. Korištena je stručna literatura (knjige, članci, završni i diplomski radovi) kao i mrežne stranice. Primijenjene su metode analize⁶ i sinteze⁷ kao i metoda deskripcije⁸. Podatci su praćeni, uspoređivani i prikupljeni u dužem periodu (15 godina, doduše, s prekidima) nakon čega je uslijedila obrada.

1.3. Struktura rada

Ovaj završni rad sastoji se od osam glavnih poglavlja: *Uvod, Kratki pregled Bavarske – položaj i zemljopis, Bavarska kulturna baština (tradicije i festivali, folklor i kuhinja), Ekonomska važnost, Dvorci općenito / Dvorci Europe i svijeta, Dvorci Bavarske, Kralj Ludwig II i dvorci iz bajke: Neuschwanstein / Linderhof / Herrenchiemsee, Usporedba bavarskih i hrvatskih dvoraca* te na kraju *Zaključak*. Završni rad započinje uvodom u kojemu su izneseni predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja podataka koje su se koristile za potrebe pisanja ovog završnog rada te strukture kojom je rad pisan. U drugom poglavlju dan je osvrt na položaj Bavarske, tradiciju, folklor i kuhinju. Treće poglavlje donosi opis ekonomske važnosti: industrije i inovacije. Četvrto poglavlje govori općenito o bavarskome turizmu. U petom poglavlju dolazimo do glavne teme, dvoraca, a ono sadrži potpoglavlja koja donose općenite činjenice o dvorcima i dvorcima svijeta. Šesto poglavlje osvrće se na dvorce Bavarske te kralja Ludwiga II. i njegove najznačajnije građevine: dvorac

⁴ Prema: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/758186/umfrage/beliebteste-schloesser-weltweit-nach-anzahl-der-besucher/> (8. 9. 2024.)

⁵ Prema: Volarić, J., Dvorci HR Zagorja – završni rad (2018)

⁶ **Analiza** je traženje veze, uzroka i posljedice te izvođenje zaključka pomoću rastavljanja cjelovitoga na sastavne elemente. To je postupak pri kojem se pomoću razlaganja ili razdvajanja "djelatnost subjekta postupno razvija od neke kompleksne cjeline, kao polazne točke istraživanja, k pronalaženju i utvrđivanju elemenata, sadržaja, činitelja danog objekta i odnosa tih činitelja u njemu" (Žugaj i dr., 2006: 50).

⁷ **Sinteza** je obrnut postupak od analize. To je postupak objedinjavanja. Sinteza sadrži postupke "u kojima djelatnost subjekta postupno teče od jednostavnog, apstraktnog, kroz spajanje i povezivanje ka konstruiranju ili rekonstruiranju cjelovitog objekta, pojave ili događaja" (Žugaj i dr., 2006: 56).

Sinteza je postupak u kojem se jednostavnije misaone tvorevine ili pojedinačni dijelovi spajanjem povezuju u složenije misaone tvorevine, odnosno u cjelinu.

⁸ **Deskripcija** Deskripcija kao znanstvena metoda podrazumijeva postupak opisivanja pojava i predmeta kao i njihovih veza i odnosa, ali bez znanstvenog objašnjavanja i tumačenja. (prema: Žugaj i dr., 2006).

Neuschwanstein, Linderhof te naposljetku nikad dovršeni dvorac Herrenchiemsee. Slijedi usporedba bavarskih i hrvatskih dvoraca, a rad završava zaključkom.

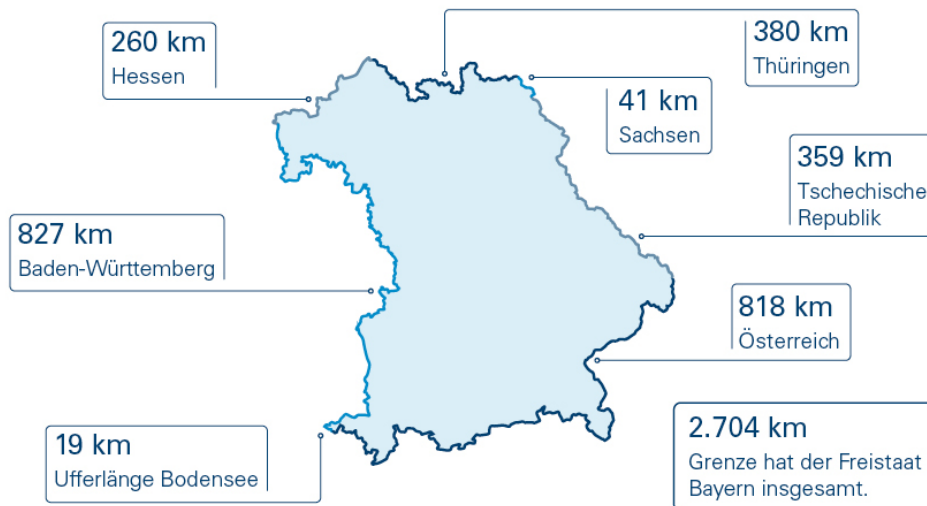
2. KRATKI PRIKAZ BAVARSKE

Bavarska je poznata po svojoj bogatoj kulturnoj baštini, zadivljujućim krajolicima i snažnom gospodarstvu. S poviješću koja seže u antičko doba, Bavarska se može pohvaliti jedinstvenim spojem tradicije i inovacije. Od svjetski poznatog Oktoberfesta u Münchenu do slikovitog alpskog krajolika, Bavarska svake godine privlači milijune turista. Njezina uspješna industrija, uključujući automobilski i tehnološki sektor, značajno pridonosi njemačkom gospodarstvu. Upravljana kao savezna država s vlastitim parlamentom i vladom, Bavarska održava poseban identitet unutar njemačkog saveza.⁹

2.1. Položaj i zemljopis

Svojim smještajem u središtu Europe "...Bavarska je optimalno ishodište za širenje na nova tržišta. Slobodna Država graniči s Austrijom, Češkom i Švicarskom, a zbog svojih stoljetnih političkih i gospodarskih veza sa susjednim državama Bavarska otvara vrata prema zemljama središnje i istočne Europe"¹⁰...

Slika 2: Granice Bavarske

Izvor: <https://www.bayern.de/der-freistaat/> (12. 7. 2021.)

⁹ Prema: *Njemačka - turistički vodič* (2008) Zagreb: Jutarnji list

¹⁰ Izvor: <https://www.bavariaworldwide.de/> (8.9.2021.)

"No pristup inozemnim tržištima ne olakšava samo zemljopisni položaj Bavarske i blizina Italije, Slovačke i Mađarske već i njezina infrastruktura: Slobodna Država ima međunarodne zračne luke u Münchenu i Nürnbergu, 42.000 kilometara cesta, željezničku mrežu ukupne duljine 6.120 kilometara te četiri robna terminala."¹¹

Slika 3: Položaj Njemačke u Europi

Slika 4: Položaj Bavarske u Njemačkoj

Slika 5: Položaj Bavarske u Europi

Izvor: <https://www.bayern.de/der-freistaat/>

¹¹ Izvor: <https://www.bavariaworldwide.de/hr/o-bavarskoj/podaci-i-cinjenice/> (17. 5. 2021.)

Bavarska, kao jedna od najljepših njemačkih pokrajina, doista se može pohvaliti izvanrednom raznolikošću krajolika. Njezine visoke Alpe nisu samo spektakularan prizor, već pružaju i brojne mogućnosti za aktivnosti, poput planinarenja, skijanja i biciklizma. Osim toga, prirodne ljepote Bavarske uključuju i slikovita jezera kao što su Ammersee, Tegernsee i Chiemsee, koja čine popularne destinacije za izletnike. Mnogi bavarski nacionalni parkovi, prirodni rezervati i slikovite rute pružaju brojne mogućnosti za rekreaciju i istraživanje na otvorenom: od vožnje bicikla i planinarenja do promatranja divljih životinja i fotografiranja.¹²

Bavarska šuma, s bogatom florom i faunom, nudi savršeno okruženje za ljubitelje prirode. Ova regija također obiluje mnogim stazama za pješaćenje i biciklističkim rutama koje omogućavaju istraživanje njezinih skrivenih kutaka.

Rijeke Dunav, Majna i Isar, ne samo da oblikuju teritorij Bavarske, već su ključni čimbenici za njezin ekosustav i gospodarstvo. Ove rijeke pružaju, osim pitke vode, mogućnost za aktivnosti poput kajakarenja i ribolova, a ujedno predstavljaju i važne prometne putove. Plodne ravnice duž rijeka toliko su bogate da omogućuju bavljenje poljoprivredom čime se podržava lokalna ekonomija i gospodarstvo.¹³

Može se, dakle, zaključiti da Bavarska nudi jedinstven spoj prirodnih ljepota, kulturne baštine i rekreacijskih mogućnosti što je čini pravim rajem za posjetitelje i ljubitelje prirode.

2.2. Tradicije i festivali: Oktoberfest

Oktoberfest je najpoznatiji bavarski festival piva koji se svake godine slavi u Münchenu i privlači milijune posjetitelja iz cijelog svijeta. Njegova povijest počinje 12. listopada 1810. godine, kada su se vjenčali prijestolonasljednik princ Ludwig von Bayern (kasnije kralj Ludwig I.) i princeza Therese von Sachsen-Hildburghausen. Kao dio proslave organiziran je veliki sajam u trajanju od pet dana, a održao se na poljani izvan grada u neposrednoj blizini Münchena koja je kasnije, u čast mladenke, dobila naziv Theresienwiese (skraćeno: Wiesn). Festival se na istom mjestu održava sve do današnjih dana, a u preko 200 godina postojanja nije se održao samo 26 puta – zbog kriza, bolesti ili ratova.¹⁴

Prve godine festivala održane su i vrlo popularne konjske utrke kojoj je prisustvovala i kraljevska obitelj. Sljedeće godine su u čast godišnjice vjenčanja ponovno održane utrke, ali i poljoprivredni sajam, tako da se u organizaciju uključila Bavarska poljoprivredna zadruga — vrlo moćna organizacija u to vrijeme jer je poljoprivreda bila glavna gospodarska grana. Poljoprivredni sajam se od tada održava svake treće godine, ali se konjske utrke više nisu održavale.

¹² Prema: Lazarević, A. (2003): *Turizam Bavarske*

¹³ Ibid.

¹⁴ **Oktoberfest – najveća pučka fešta**, <http://www.eduvizija.hr/portal/sadrzaj/oktoberfest-najveca-pucka-festa>

Tijekom godina Oktoberfest je evoluirao u sadašnji oblik festivala koji uključuje šatore s pivom, zabavne vožnje i razne druge atrakcije. Posjetitelji se prepuštaju uživanju u bavarskom pivu s većim postotkom alkohola (6-7 ‰) koje specijalno za Oktoberfest proizvode lokalne pivovare. Oktoberfest tradicionalno započinje kada gradonačelnik Münchena svečanim otvaranjem prve bačve piva, točno u podne, uzvikne "O'zapft is!" (*Odčepljeno je!*).¹⁵

Slika 6: Theresienwiese dan prije otvaranja Oktoberfesta 2006.

Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Oktoberfest>

Posjetitelji su se već od 1828. godine počeli žaliti na bavarsko kišovito jesensko vrijeme, ali su se vlasti zbog sezone žetve na to oglušile. Ipak su oko 1890-ih te zahtjeve počeli uzimati u obzir, povremeno pomičući datum, tako da je 1905. godine festival službeno isplaniran za kraj rujna. Od tada svake godine festival započinje trećega vikenda u rujnu i traje 16-18 dana. Tijekom festivala, milijuni posjetitelja iz cijelog svijeta dolaze u München kako bi uživali u raznim vrstama piva, tradicionalnoj njemačkoj hrani, glazbi i zabavnim sadržajima.¹⁶

Ovaj je festival postao simbol bavarske kulture i tradicije, a mnogi posjetitelji redovito dolaze kako bi doživjeli jedinstvenu atmosferu. Uz to, Oktoberfest je inspirirao mnoge slične festivale diljem svijeta, ali nijedan ne doseže veličinu i značaj Münchenskog Oktoberfesta.

¹⁵ *Oktoberfest, povijest i tehnički podaci*, <https://lupiga.com/enciklopedija/oktoberfest-povijest-i-tehnicki-podaci> (11. 7. 2008)

¹⁶ *Što je Oktoberfest i zašto se održava u rujnu?*, <https://hellomagazin.hr/lifestyle/putovanja> (11. 7. 2008)

Slika 7-9: Oktoberfest

Izvor: <https://barmen.hr/vijesti/pica-vijesti/20-stvari-koje-niste-znali-o-oktoberfestu/>

2.3. Folklor: Tradicionalna bavarska nošnja (Trachten)¹⁷

Bavarska kultura prožeta je folklorom i tradicijom, bogatom tapiserijom običaja, rituala i nošnje koji odražavaju ruralno nasljeđe regije. *Trachten* se odnosi na tradicionalnu odjeću iz Njemačke, Austrije i drugih dijelova srednje Europe, često povezanu s određenim regijama ili kulturnim festivalima. Odjeća obično ima prepoznatljive stilove i uzorke, a nosi se tijekom svečanih prigoda poput vjenčanja, pučkih festivala, proslava i kulturnih događaja.

Tradicionalna bavarska nošnja poznata kao *Trachten* ima duboke korijene u kulturi i povijesti Bavarske. Ovu nošnju odlikuje specifični stil i bogati detalji koji se razlikuju ovisno o regiji i posebnim prilikama u kojima se nose. Uključuje legendarni *dirndl* – haljinu za žene koja se sastoji od steznika, bluze, suknje i pregače. *Dirndl* se obično izrađuje od šarenih tkanina i često ima cvjetne ili karirane uzorke. Kontrastne boje i stilski detalji, poput vezova i čipkastih elemenata, čine ovu nošnju vrlo atraktivnom.¹⁸

Za muškarce, tradicionalnu nošnju čine *lederhosen* ili kožne hlače s tregerima koje se obično nose uz karirane košulje i ponekad uz prsluke. *Lederhosen* dolaze u različitim dužinama, od kratkih do dugačkih, mada je najčešća dužina do koljena. Zajedno s vunanim čarapama i čizmama, ova kombinacija stvara karakterističan izgled. Često su ukrašene složenim vezom i živim bojama što simbolizira regionalni ponos i identitet.

Trachten ne predstavlja samo odjeću, već igra važnu ulogu u očuvanju kulturnog identiteta i tradicije, simbolizirajući povezanost s regionalnim običajima i zajednicom.

Slika 10: Tradicionalna nošnja

Izvor: <https://beautyx-hr.htgetrid.com/nacionalnye-kostyumy/nemeckij/>

¹⁷ Prema: <https://dresses-hr.techinfus.com/kostyumy-nacionalnye/bavarskij/> (17. 5.2021.)

¹⁸ Nacionalna njemačka nošnja, <https://beautyx-hr.htgetrid.com/> (17. 5. 2021.)

Slika 11,12: Tradicionalna odjeća (*Trachten*)

Izvor: <https://beautyx-hr.htgetrid.com/nacionalnye-kostyummy/nemeckij/>

2.4. Kuhinja

Bavarska kuhinja veoma je specifična, a poznata je po izdašnim i ukusnim jelima na koja je utjecalo bogatstvo poljoprivrede i kulinarske tradicije. Naglasak se stavlja na lokalne sastojke i jela koja se često povezuju s bavarskom kulturom i običajima.

Kao i svaka regija u Njemačkoj, Bavarska ima svoje kulinarske specijalitete. Bavarska kuhinja izvorno je ruralna kuhinja koju karakteriziraju izdašna, visokokalorična jela. Posebna prednost daje se sastojcima koji se nužno ne služe u drugim predjelima Njemačke: iznutrice kao što su tripice, vime, teleća glava i noge, jezik, želudac, srce, jetra i bubrezi. U prošlosti se na farmama koristio svaki dio životinja jer si seljak jednostavno nije mogao priuštiti izbirljivost. Čak je i nusproizvod poput želea, koji bi nastao kuhanjem svinjskih nogica (*Sulze/hladetina*), bio dio jelovnika. Ta sirotinjska jela su sada postala specijaliteti.¹⁹

Osnovna hrana uključuje razne vrste kobasica, kao što su teleća kuhana bijela kobasica (*Weißwurst*) ili pečena kobasica (*Bratwurst*). Najčešće su popraćene ljutim senfom i svježim pečenim perecima, a valja izdvojiti i domaću tjestenininu sa sirom (*Kässpätzchen*). *Schnitzel* (šnicle), odnosno pohani i prženi mesni kotlet, još je jedan omiljeni bavarski obrok, koji se često poslužuje uz krumpir salatu ili kiseli kupus (*Sauerkraut*). Klasični prilozi još uključuju knedle (*Knödel*), koje mogu biti od krumpira ili kruha, kao i krumpir u raznim oblicima, poput pirea, pečenog krumpira ili je pak krumpir jedan od osnovnih sastojka u salatama.²⁰

Bavarska kuhinja obično koristi jednostavne začine poput soli, papra i majčine dušice, a jela su često pripremljena s maslacem ili svinjskom mašču.

Deserti su također neizostavni dio. Neki od njih su popularna *Sacher* torta, *Streuselkuchen* (kolač s mrvičastim gornjim dijelom), *Apfelstrudel* (štrudla od jabuka), nünberški medeni kolač (*Lebkuchen*) i za Augsburg specifičan *Zwetschgendatchi* – kolač sa šljivama.

Bavarska je nadaleko poznata po svojoj pivskoj tradiciji. Pivo se proizvodi prema strogim pravilima, uključujući i *Reinheitsgebot*, zakon o čistoći piva iz 1516. godine. *Pilsner*, *Weißbier* (pšenično pivo) i *Dunkel* (tamno pivo) samo su neka od popularnih piva.

Bavarska kuhinja je, dakle, spoj tradicije, jednostavnosti i bogatstva okusa, što je čini jedinstvenom i veoma popularnom, ne samo u Njemačkoj, već i širom svijeta. Posjetitelji Bavarske mogu se prepustiti kulinarskim iskustvima kao što su obilasci pivovara, degustacije vina i posjetima tradicionalnim pivskim vrtovima i bavarskim tavernama (*Gasthäuser*), gdje mogu probati lokalne specijalitete i regionalne delicije.

¹⁹ **Kulinarska Bavarska**, <https://learnerman.dw.com/de/bayern-kulinarisch> (11. 7. 2021.)

²⁰ Prema: <https://www.hdbg.de/geschichte-bayerns/hr-01-das-land-09.php> (11. 7. 2021.)

3. EKONOMSKA VAŽNOST: INDUSTRIJA I INOVACIJE

Bavarska, kao najveća, a ujedno i jedna od najrazvijenijih i najbogatijih pokrajina u Njemačkoj poznata je po svom snažnom gospodarstvu, koje pokreću raznolike industrije i kultura inovacija: automobilska industrija, inženjering i proizvodnja strojeva, elektronika i visokotehnološke industrije, zdravstvo i farmacija, energetika, poljoprivreda i prehrambena industrija te na kraju turizam i uslužna industrija.

Kao jedan od najvažnijih sektora izdvaja se automobilska industrija. Bavarska je sjedište velikih proizvođača automobila koji sa svojim proizvodnim pogonima i istraživačkim centrima značajno doprinose bavarskom gospodarstvu.

Najpoznatiji proizvođač je zasigurno *BMW (Bayerische Motoren Werke AG)* osnovan 1916. godine u Münchenu: "Prvobitno su izrađivali avionske motore, ali nakon Prvog svjetskog rata, tvrtka je, kako bi opstala, počela proizvoditi dijelove za motocikle, lokomotive, poljoprivrednu opremu, pa čak i kućanske aparate. Njihov prvi automobil, *Dixi 3/15*, nisu izgradili sve do 1928. da bi se nakon rata okrenuli proizvodnji motocikala, luksuznih automobila i sportskih modela"²¹

Sljedeći na popisu bavarskih giganta je *Audi* koji, iako je dio *Volkswagen* grupacije, od 1949. ima sjedište u Ingolstadtu, u Bavarskoj. Audi se fokusira na proizvodnju *premium* vozila i tehnoloških inovacija.²²

MAN je kompanija koja se bavi proizvodnjom gospodarskih vozila i dizelskih motora, uključujući kamione i autobuse. *MAN* je također dio *Volkswagen* grupacije, a sjedište im je u Münchenu.²³

Bavarska automobilska industrija poznata je po uvođenju novih tehnologija, uključujući električna vozila, autonomna vozila i nove metode proizvodnje. Ove kompanije ulažu značajna sredstva u istraživanje i razvoj, čime se nastoji održati korak s globalnim trendovima i promjenama na svjetskom tržištu.

Bavarska ima snažan inženjerski i proizvodni sektor koji obuhvaća strojeve, elektroniku i zrakoplovnu industriju, centar za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, uključujući kompanije koje se bave razvojem *softvera*, mikroelektronike i telekomunikacija. Tvrtke poput *Siemensa AG*, *Airbusa*, *MTU Aero Enginesa* i *Infineon Technologiesa* posluju u Bavarskoj, iskorištavajući njihovu kvalificiranu radnu snagu i povoljno poslovno okruženje.²⁴

Nadalje, Bavarska ima uspješan sektor biotehnologije i znanosti o čovjeku, s istraživačkim institucijama, sveučilištima i biotehnološkim tvrtkama koje pokreću inovacije u područjima kao što su farmaceutski proizvodi, medicinski uređaji i biotehnološka istraživanja. Mnoge vodeće farmaceutske kompanije imaju sjedište ili proizvodne pogone u Bavarskoj.²⁵

²¹ Izvor: <https://bucu.com.hr/2024/04/17/bmw-kratka-povijest-i-poceci-automobilistickog-giganta/> (22. 1. 2022.)

²² Izvor: <https://www.audi.com/de/company/profile/history.html> (22. 1. 2022.)

²³ Prema: https://hr.wikipedia.org/wiki/MAN_SE (22. 1. 2022.)

²⁴ Prema: <https://www.bavariaworldwide.de/> (17. 6. 2020.)

²⁵ Prema: GEO Special: Bayern (13. 6. 1990)

Kada je riječ o energetici, Bavarska je napravila značajna ulaganja u obnovljivu energiju, posebno u energiju vjetra i sunca. Ponukana nesrećom u nuklearnoj elektrani *Fukushima* u Japanu 2011. godine, Njemačka je vlada nakon tog događaja dana 30. svibnja 2011. objavila svoju odluku o zatvaranju svih 17 nuklearnih elektrana u zemlji do 2022. godine. U Bavarskoj su se konkretno nalazile tri takve elektrane od spomenutih 17: *Grafenrheinfeld*, *Gundremmingen* i *Isar*, a posljednja zatvorena bila je *Isar* 30. travnja 2021.²⁶ Posvećenost države održivosti dovela je do razvoja projekata obnovljivih izvora energije i rasta srodnih industrija.

Bavarska je jedna od vodećih njemačkih izvoznih regija, s tvrtkama koje prodaju robu i usluge diljem svijeta. Izvozno orijentirano gospodarstvo države ima koristi od strateškog položaja u srcu Europe i dobro razvijene prometne infrastrukture.

"Četvrtina tvrtki koje čine DAX, njemački indeks cijena dionica, ima sjedište u Bavarskoj. Osim toga, oko 20 % vodećih svjetskih tvrtki potječe iz Bavarske. Globalni igrači poput Adidasa, Audija, BMW-a, Airbusa, MAN-a ili Siemens-a ovdje se vrlo ugodno osjećaju."²⁷

Naposljetku, gospodarska važnost Bavarske leži u raznolikoj industrijskoj bazi, kulturi inovacija i snažnom naglasku na istraživanju i razvoju. Ovi čimbenici doprinose prosperitetu države i njezinom statusu kao jedne od vodećih gospodarskih sila Njemačke.²⁸

²⁶ <https://www.dw.com/> (17. 6. 2020.)

²⁷ Ibid.

²⁸ Prema: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/> (17. 5. 2021.)

4. TURIZAM

Turizam u Bavarskoj značajno pridonosi državnom gospodarstvu, privlačeći milijune posjetitelja svake godine svojim slikovitim krajolicima i mogućnostima rekreacije na otvorenom, bogatom kulturnom baštinom, tradicijom i povijesnim gradovima. Ova regija nudi nešto poput ulaska u knjigu priča, gdje srednjovjekovni dvorci krase bujna zelena brda, a šarmantna sela iza svakog ugla pozivaju na istraživanje.

U reljefnom smislu, Bavarska je poznata po svojem zapanjujućem alpskom krajoliku, uključujući Bavorske Alpe i Bavarsku šumu. Ove regije nude mogućnosti za aktivnosti na otvorenom kao što su planinarenje, skijanje, brdski biciklizam i penjanje. Jedna od popularnih odredišta u Alpama su Garmisch-Partenkirchen, Oberstdorf i Berchtesgaden.

Osim Alpa, Bavarska nudi i raznolike prirodne krajolike, uključujući jezera, rijeke i šume. Područje bavarskih jezera, s odredištima kao što su jezero Starnberg, jezero Chiemsee i jezero Tegernsee, popularno je za sportove na vodi, vožnju čamcem i opuštanje. Nacionalni park Bavarska šuma utočište je za ljubitelje prirode, s pješačkim stazama, promatranjem divljih životinja i avanturama na otvorenom.

Bavarska je i dom nekoliko povijesnih gradova s dobro očuvanom srednjovjekovnom arhitekturom, šarmantnim starim gradskim jezgrama i kulturnim znamenitostima. München, glavni grad Bavorske, poznat je po svojoj živahnoj kulturnoj sceni, povijesnim znamenitostima kao što su *Marienplatz* i palača *Residenz* te muzejima svjetske klase poput *Alte Pinakothek* i *Deutsches Museum*, pivskim vrtovima i godišnjim događanjima poput Oktoberfesta. Ostale kulturne znamenitosti uključuju stari grad Bamberg koji je pod zaštitom UNESCO-a kao i srednjovjekovni grad Rothenburg ob der Tauber. Ostali poznati gradovi su Nürnberg, Regensburg i Augsburg, a svaki za sebe turistima nudi jedinstveno iskustvo.

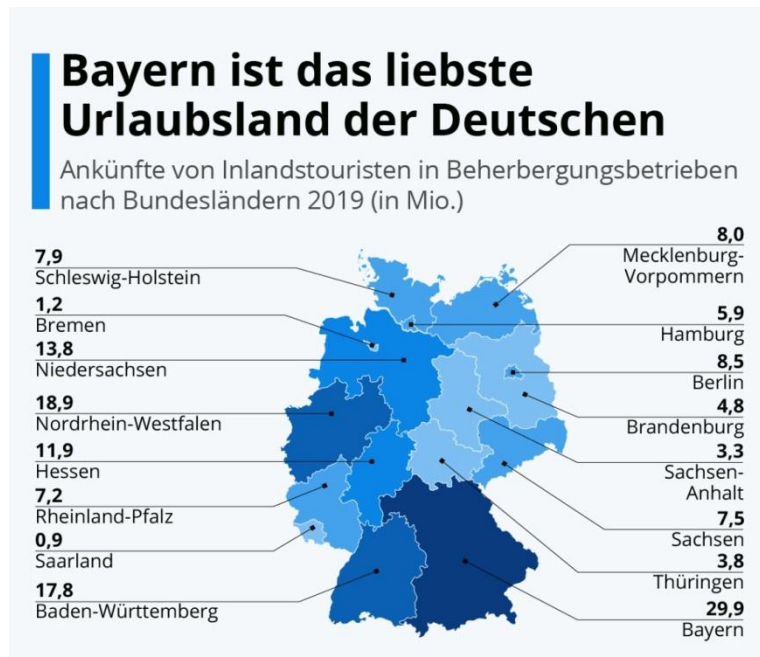
Ova se regija može pohvaliti bogatom kulturnom baštinom, brojnim dvorcima, palačama i samostanima koji su razasuti čitavim živopisnim bavarskim krajolikom. Daleko najpoznatiji je dvorac Neuschwanstein, kultni dvorac iz bajke koji je poslužio za Disneyjev logo i koji godišnje privlači milijune posjetitelja iz cijelog svijeta.²⁹

Bavarska je domaćin brojnih kulturnih događaja i festivala tijekom cijele godine, slaveći svoju tradiciju, glazbu, umjetnost i kuhinju. Osim već spomenutog Oktoberfesta, festivali kao što su Božićni sajmovi (*Christkindlesmarkt*) u Nürnbergu, Augsburgu, Lindau, Kemptenu pa zatim i *Passion Play* u Oberammergau (održava se svakih deset godina) te Wagnerov festival u Bayreuthu koji privlače posjetitelje iz cijelog svijeta.

²⁹ <https://de.statista.com/infografik/22041/ankuenfte-von-inlandstouristen-in-beherbergungsbetrieben/> (21. 6. 2021.)

Slika 13: Bavarska - omiljeno odredište za odmor

Dolasci domaćih turista u smještajnim jedinicama u savezним državama 2019.godine (u mil.)

Izvor: <https://de.statista.com/infografik/22041/ankuenfte-von-inlandstouristen-in-beherbergungsbetrieben/>

"Gotovo četiri godine nakon početka pandemije korone, turistička industrija se uspjela izvući iz krize, unatoč povećanim cijenama energije, trajno visokoj inflaciji i nesigurnoj općoj situaciji", kaže Bertram Brossardt, generalni direktor Bavarskog poslovnog udruženja (*vbw*), komentirajući statistiku. Unatoč pozitivnim brojkama, industrija se suočava s velikim izazovima. Tvrtke se moraju nositi s izrazito povećanim troškovima, transformacijom prema održivom turizmu te ekonomskim i političkim neizvjesnostima. Istodobno, postoji veliki nedostatak radnika kao i kvalificiranih radnika.³⁰

Boravak u Njemačkoj, kao destinaciji za odmor, u porastu je i za inozemne i za domaće posjetitelje. Prošle godine oko četvrtine Nijemaca odlučila je provesti godišnji odmor kod kuće. Prema podacima Saveznog ureda za statistiku, Bavarska je najpopularnija savezna država za domaće turiste. U 2019. godini u restoranima i hotelima je zabilježeno oko trideset milijuna dolazaka.

Općenito gledajući, turizam igra ključnu ulogu u bavarskom gospodarstvu, pružajući mogućnosti zapošljavanja i podupirući poduzeća u ugostiteljstvu, prijevozu, maloprodaji i slobodnom vremenu. Raznolike atrakcije ove države, u kombinaciji s toplim gostoprimstvom i dobro razvijenom infrastrukturom, čine je vrhunskim odredištem za putnike koji traže i kulturna iskustva i avanture na otvorenom.³¹

³⁰: <https://www.aktiv-online.de/ratgeber/bayern-ist-reiseland-nummer-eins-in-deutschland-19396> (21. 6. 2021.)

³¹ Prema: <https://bavaria.travel/> (17. 6. 2020.)

5. DVORCI

Dvorac (francuski: *château*) je utvrđena nastamba koja ima stambenu i obrambenu funkciju te je svom gospodaru ujedno bila i dom i simbol snage kao i sastajalište zbog važnih državnih poslova. U njemu su boravile vladarske ili plemićke obitelji, odnosno imućniji posjednici, a bili su građeni van gradskih naselja za razliku od palača. Ta utvrda je, osim prvenstvene funkcije stalnog boravka, omogućavala gospodaru uspješno odbijanje eventualnog jakog napada neprijatelja ili dugotrajne opsade: "Dvorac nije samo zgrada, koja je u pravilu zidana čvrstim materijalima (kamenom, opekom), već je to nedjeljiv sklop glavne zgrade namijenjene stanovanju, gospodarskih zgrada, perivoja i okoliša koji mu pripada u fizičkom (formalno-pravnom) i estetskom (doživljajno-ambijentalnom) smislu"³². Kao takav, dvorac je imao i mnogobrojnu posluđu sastavljenu od činovnika koji čuvaju građevinu i brinu o obrani pa sve do osoba koje su vodile imanje i financijsko poslovanje: "Kraljevi i visoki plemići koji su imali i po nekoliko dvoraca, imenovali bi dužnosnika (kaštelana) da upravlja dvorcem u njihovoj odsutnosti."³³

5.1. Prvi dvorci

Najstariji dvorci potječu iz 9. i 10. st. raspadanjem carstva Karla Velikog (stvorenog u sadašnjoj Francuskoj, Njemačkoj i na području sjeverne Italije) pod napadima Vikinga i Mađara. Prvenstvena namjena gradnje dvoraca bila je zaštita, ali i utvrda za vojnike. Prvi dvorci bili su građeni od zemlje i drvene građe i to najčešće kružnog oblika, okruženi jarkom i zemljanim nasipom na vrhu kojeg se nadograđivala čvrsta drvena ograda tzv. palisada.³⁴ Dvorci iz 11. i 12. st. građeni su s jarkom i unutrašnjim dvorištem, a ulazna vrata su često imala pomični most ili drveni ulazni toranj. U unutrašnjem dvorištu bile su smještene staje, radionice, bunar i vjerojatno kapela.

³² Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Dvorac> (17. 6. 2020.)

³³ Gravett, C. (1996) *Dvorci*. Zagreb: Knjiga trgovina str. 6-7

³⁴ Ibid str. 8

5.2. Veliki toranj³⁵

Prvi dvorci od kamena počeli su se graditi u desetom stoljeću. U sklopu takvih dvoraca gospodari grade i veliki kameni toranj koji je mogao poslužiti kao glavna vojna zgrada, ali ujedno i kao stambena zgrada dvorca. Do 11. st. sagrađeno je svega nekoliko takvih dvoraca jer su zahtijevali podrobno planiranje, vrijeme, znatna novčana sredstva kao i posebnu vještinu. Iako se danas obično nazivaju samo tornjevi, svojedobno su to bile glavne utvrde ili *donžoni* (osmatračnice). Normani su znali za prednosti takvih utvrda s debelim zidovima pa su ih sagrađili nekolicinu nakon što su 1066. osvojili Englesku. U sljedećem ih je stoljeću sagrađeno puno više. Napadači su morali pronalaziti razne načine da ih unište jer su ovi tornjevi imali zidove čvršće od drvenih koji nisu gorjeli. Kasnije su kule bile višekutne ili okrugle te su braniteljima pružale bolji pregled okolice. Velike utvrde služile su za različite namjene, a jedna je od njih bila u svojstvu tamnice. Zamak se općenito činio idealnim mjestom za držanje zatvorenika. U srednjem su vijeku to uglavnom bili politički ili državni zatvorenici, a često su zarobljavani i plemići koji su u tamnici iščekivali otkupninu. Njih se držalo u dobrim uvjetima jer su kao mrtvi bili bezvrijedni svojim zarobljivačima. Pravi zločinci u srednjem vijeku nisu se zatvarali u tamnice već su se obično kažnjavali novčanom kaznom, sakaćenjem udova ili smaknućem.

5.3. Koncentrični dvorci³⁶

Koncentrični se dvorci pojavljuju od sredine 13. stoljeća. Karakteristično za takve građevine je da su bile građene u obliku prstenova od kamenih zidova koji su ulazili jedan u drugog. Vanjski i unutarnji zidovi bili su različite visine što je omogućavalo uspješniju obranu od neprijatelja, kako na vanjskom tako i na unutrašnjem zidu. Strijelci na unutrašnjem zidu bili su tek nešto viši od strijelaca na vanjskom zidu čime su dvostruko pojačavali učinkovitost obrane. Najstariji koncentrični dvorac u Britaniji (građen od 1268. do 1271.), a ujedno i najveći dvorac u Walesu, je dvorac Caerphilly.

³⁵ Prema: Gravett, C. (1996) Dvorci. Zagreb: Knjiga trgovina str.11

³⁶ Ibid str. 14

Slika 14: Koncentrični dvorac Caerphilly

Izvor: <https://sworld.co.uk/2/393397/photoalbum/wales-caerphilly-dvorac> (15. 1. 2023.)

Smješten je na velikom umjetnom jezeru koje je nastalo nasipavanjem brane na potoku tako da je i voda bila u službi obrane: onemogućen je svaki pokušaj kopanja tunela ispod zidina, a time i prilaz napadača u blizinu dvorca. Za dvorce zaštićene opkopima s vodom najčešće se koristi njemački naziv *Wasserburg* (vodena utvrda).³⁷ Prozori, koji su imali željezne rešetke da bi spriječili napadače od provale, bili su dovoljno veliki da u unutrašnjost prostorije propuste dovoljno svjetlosti i zraka. Staklo je u to doba bilo rijetkost, a za lošeg vremena bili su zatvarani prozorski kapci.³⁸

³⁷ <https://darkoantolkovic.wordpress.com/terminologija/> (15. 1. 2023.)

³⁸ Gravett, C. (1996) *Dvorci*. Zagreb: Knjiga trgovina str. 12-13

Slika 15: Dvorac Caerphilly

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Caerphilly_Castle#/media/File:Caerphilly_aerial.jpg

5.4. Dvorci na stijinama

Graditelji dvoraca su u nekim područjima iskoristili prednosti brdovitog terena pa su gradili dvorce na stijinama. To je ujedno bio i najjeftiniji način gradnje – okružiti vrh stijene zidinama. Tako su i mnogi od nižih baruna počeli graditi dvorce. Na najslabijoj bi strani iskopali duboki jarak ili bi podignuli visok zid. U slučaju da je sa svih strana bila potrebna jednaka zaštita, glavnu utvrdu bi okruživale zidine. Zgrade za stanovanje su se utvrđivale i smještale oko dvorišta.³⁹ Dvorska kuhinja je često bila smještena u odvojenoj zgradi, u dvorištu, kako bi se izbjegli slučajni požari koji su mogli imati strašne posljedice. To je značilo da se hrana hladila prilikom donošenja do stola pa se zato uobičajilo da se kuhinja spoji pomoću prolaza s velikom dvoranom za blagovanje.

³⁹ Ibid str. 20-21

5.5. Poznatiji dvorci svijeta

- Neuschwanstein, Njemačka
- Château de Chaumont, Francuska
- Alnwick Castle, Engleska
- Alcázar de Segovia, Španjolska
- Convento de Cristo, Portugal
- Bojnički dovrac, Slovačka
- Dvorac Hluboká, Češka
- Castelul Peleş, Rumunjska
- Dvorac Balmoral, Škotska
- Kasteel de Haar, Nizozemska
- Château de Chambord, Francuska
- Dvorac Rosenborg, Danska
- Castell Conwy, Wales
- Dvorac Moszna, Poljska
- Dvorac Himeji, Japan

...

6. DVORCI BAVARSKE

Slika 16: Bavarski dvorci i palače

Izvor: <https://www.burgen-schloesser-impressionen.de/> (24. 1. 2024.)

6.1. Uloga dvoraca u privlačenju turista

Bavarski dvorci igraju značajnu ulogu u privlačenju turista u regiju zbog svojeg povijesnog značaja, arhitektonskog sjaja i kulturne privlačnosti.

Bavarski dvorci, poput Neuschwansteina, Herrenchiemseea i Linderhofa kulturne su znamenitosti koje su odmah prepoznatljive diljem svijeta. Njihov bajkovit izgled, slikovito okruženje i romantične asocijacije čine ih destinacijama koje putnici, koji žele uroniti u bogatu kulturnu baštinu Bavarske, jednostavno moraju posjetiti.

Dvorci su prožeti poviješću i kulturom, nude posjetiteljima uvid u srednjovjekovnu prošlost regije, kraljevsku tradiciju i arhitektonska dostignuća. Turiste privlače ovi dvorci jer tako mogu saznati više o životima bavarskih kraljeva, kraljica i plemstva, kao i istražiti zamršene detalje njihova dizajna, konstrukcije i interijera.

Poznati po svom arhitektonskom sjaju, bavarski dvorci predstavljaju spoj srednjovjekovnih utvrda, renesansne estetike i romantične ljepote. Posjetitelji su očarani njihovim visokim tornjevima, bogato ukrašenim interijerima i panoramskim pogledom na okolne krajolike. Obilasci s vodičem omogućuju turistima da se dive majstorstvu i umijeću koji su uloženi u stvaranje ovih veličanstvenih građevina.

Bavarski dvorci domaćini su raznih kulturnih događanja, izložbi i aktivnosti tijekom cijele godine pa tako privlače posjetitelje, svojim raznolikim programima i mogućnostima zabave. Od klasičnih koncerata i kazališnih predstava do srednjovjekovnih rekonstrukcija i svečanih proslava, u dvorcima se uvijek događa nešto što će privući i zabaviti turiste svake dobi i uzrasta.⁴⁰

Bavarski dvorci istaknuti su u filmu, književnosti i popularnoj kulturi, što dodatno povećava njihovu privlačnost za turiste. Dvorac Neuschwanstein je posebno poslužio kao inspiracija za Disneyjev dvorac Trnoružice i pojavio se u brojnim filmovima, televizijskim emisijama i umjetničkim djelima. Turisti često posjećuju bavarske dvorce kako bi doživjeli čaroliju i romantiku prikazanu u ovim kulturnim referencama.⁴¹

Dvorci se često nalaze u slikovitom okruženju, nudeći tako turistima mogućnosti za aktivnosti na otvorenom kao što su planinarenje, vožnja bicikla i fotografiranje. Posjetitelji mogu istraživati slikovite krajolike, pješaćiti do obližnjih vidikovaca s kojih se pruža panoramski pogled na dvorce ili krenuti na vođene ture koje ističu prirodne ljepote i kulturnu baštinu regije.⁴²

Općenito govoreći, bavarski dvorci igraju ključnu ulogu u privlačenju turista u regiju, služeći kao središnje točke kulturnog turizma, arhitektonskog uvažavanja i povijesnog istraživanja. Njihova bezvremenska privlačnost, u kombinaciji s njihovim slikovitim okruženjem i kulturnim značajem, čini ih trajnim simbolima privlačnosti i šarma Bavarske.

⁴⁰ Prema: <https://bavarikon.de> (17. 6. 2020.)

⁴¹ Prema: <https://www.munichdaytrips.com/en/the-real-disney-castle/n233> (22. 1. 2022.)

⁴² Prema: <https://reisemagazin.reiseschein.de/schloesser-bayern/> (22. 1. 2022.)

6.2. Ekonomske koristi od dvoraca

Bavarski dvorci značajno doprinose ekonomskoj koristi lokalnom gospodarstvu kroz različite kanale, a jedna od najizrazitijih gospodarskih koristi je prihod od turizma. Dvorci, poput Neuschwansteina, Herrenchiemseea i Linderhofs, svake godine privlače milijune posjetitelja iz cijelog svijeta. Turisti kupuju ulaznice za obilaske s vodičem, suvenire i ostalu robu. Tako se ostvaruje značajan prihod vlastima, lokalnim tvrtkama i široj turističkoj industriji, koji se onda koristi za upravljanje dvorcem.

Turistička industrija koja okružuje bavarske dvorce stvara prilike za zapošljavanje lokalnog stanovništva. Poslovi se stvaraju u raznim sektorima, uključujući turističko vođenje, ugostiteljstvo, maloprodaju, prijevoz i održavanje. Osoblje dvorca, turistički vodiči, prodavači karata, prodavači suvenira, restoranski radnici i hotelsko osoblje doprinose lokalnom gospodarstvu pružajući usluge turistima.

Bavarski dvorci stimuliraju ugostiteljski sektor privlačeći posjetitelje kojima je potreban smještaj, hrana i druge pogodnosti tijekom boravka. Hoteli, pansioni, smještaji s doručkom i smještaj za odmor u obližnjim gradovima i selima imaju koristi od povećane potražnje, osobito tijekom vrhunca turističke sezone. Restorani, kafići i taverne također imaju veći promet jer turisti traže opcije objedovanja prije ili nakon posjeta dvorcima.

Prisutnost bavarskih dvoraca također potiče lokalne tvrtke i maloprodajne objekte u okolnim područjima. Suvenirnice, butici i zanatske radnje nude razne suvenire, rukotvorine i specijalizirane proizvode vezane uz dvorce, privlačeći turiste koji traže jedinstvene uspomene na svoj posjet. Osim toga, trgovine, supermarketi i druga prodajna mjesta imaju koristi od povećanog pokroviteljstva turista koji traže svakodnevne potrepštine i namirnice.

Priljev turista u bavarske dvorce zahtijeva prometnu infrastrukturu i usluge kako bi se olakšalo putovanje do, odnosno od same znamenitosti. Lokalni pružatelji usluga prijevoza, poput autobusnih tvrtki, taksi službi i prijevoznika, imaju koristi od povećane potražnje za uslugama prijevoza. Nadalje, ulaganja u prometnice, parkirališta, znakove i druga poboljšanja infrastrukture poboljšavaju pristupačnost i iskustvo posjetitelja, pridonoseći ukupnoj privlačnosti dvoraca kao turističkih odredišta.⁴³

Ekonomske koristi koje proizlaze iz bavarskih dvoraca podupiru napore za očuvanje i održavanje ovih povijesnih znamenitosti za buduće generacije. Prihod ostvaren od turizma pomaže u financiranju projekata očuvanja, restauracije i tekućeg održavanja dvoraca i okolnih krajolika, a ujedno obuhvaćaju i otvaranje novih radnih mjesta, rast poslovanja i razvoj infrastrukture. Ulažući u očuvanje kulturne baštine, Bavarska osigurava dugoročnu održivost svoje turističke industrije i kontinuirano uživanje posjetitelja iz cijelog svijeta u njezinim kulturnim znamenitostima tako da ekonomske prednosti bavarskih dvoraca nadilaze izravno stvaranje prihoda. Kao ključni pokretači turizma u regiji, bavarski dvorci značajno pridonose gospodarskom prosperitetu i vitalnosti lokalnih zajednica dok svojim povijesnim i kulturnim značajem obogaćuju iskustvo posjetitelja.

⁴³ Prema: https://www.schloesser.bayern.de/allgemein/bilanz05-02-20_fm.htm (15. 1. 2021.)

6.3. Kralj Ludwig II. – "Želim ostati vječna misterija sebi i drugima"

Ludwig II od Bavorske, često nazivan "Ludim kraljem" ili "Kraljem labudova", bio je istaknuti monarh poznat po svojoj ekscentričnoj osobnosti, umjetničkim težnjama i ekstravagantnim dvorcima koje je sagradio. Rođen je 25. kolovoza 1845. u dvorcu Nymphenburg kraj Münchena, a na prijestolje je stupio 1864. sa samo 18 godina – istog dana kada mu je preminuo otac Maximilian. Ime je dobio po svojem djedu Ludwigu I., poznatijem po njegovim zarukama koje su slavljene tjedan dana i u čast kojih je nastao današnji Oktoberfest.⁴⁴

Slika 17. Kralj Ludwig II.

Izvor: <https://www.neuschwanstein.de/deutsch/ludwig/biograph.htm>

Ludwig II. bio je odgajan strogo i s ciljem da postane kralj. Od pete godine bio je odvojen od roditelja i pod budnom paskom dadilja i učitelja. Roditelji, Maksimilijan II. od Bavorske i Marija od Pruske, u to se nisu uplitali i držali su se podalje: "Ludwig se volio oblačiti u kostime..., pokazivao je radost u glumi, volio je slike i umjetnost... i volio je... poklanjati drugima svoju imovinu, novac i stvari" objašnjavala je njegova majka. Ludwigova snažna mašta, njegova sklonost izolaciji i naglašeni osjećaj suverenosti pratili su ga od njegova djetinjstva.⁴⁵

⁴⁴ Prema: <https://www.neuschwanstein.de/deutsch/ludwig/biograph.htm> (12. 3. 2021.)

⁴⁵ Prema: <https://isretanput.com> (11. 7. 2021.)

Kao državnika, politika, rat i upravljanje ga uopće nisu zanimali i izbjegavao je München što je više mogao. Ludwigova vladavina bila je obilježena dubokim poštovanjem umjetnosti i opsjednutošću gradnjom dvoraca iz bajke koji su odražavali njegove romantične ideale. Gledajući unatrag, godine 1873. rekao je: "Postao sam kralj prerano. Nisam dovoljno naučio. Tako sam lijepo počeo... učiti ustavno pravo. Odjednom sam bio otrgnut i stavljen na prijestolje. Pa, ja još uvijek pokušavam učiti..."⁴⁶

Njegov prvi susret s Wagnerovim djelom 1861. ostavio je dubok trag, a uživo ga prvi put sreće 1864. godine. Bio je razočaran skladateljevim izgledom, ali mu, zadivljen njegovim djelom, počinje financijski pomagati i postaje njegov mecena: "To ubrzo nailazi na otpor državnog vrha, ali i sugrađana. Popustivši pritisku, 1865. je naredio Wagneru da napusti Bavarsku, ali kontakt nikada nisu izgubili. U rat u koji je 1866. godine uvučena i Bavarska, mladi se kralj nije puno miješao prepustivši vojnu politiku svojim ministrima." U periodu samog početka rata nestao je i tjednima ga se nije moglo nigdje pronaći, a vrativši se, priznao je da je slavio svoj rođendan s Wagnerom. Bavarska je rat izgubila, a ubrzo nakon toga kralj počinje graditi svoje dvorce. Njegovo ekstravagantno trošenje na umjetničke projekte opteretilo je državne financije i izazvalo velike kritike, posebice njegova ujaka Luitpolda koji ga je htio svrgnuti s vlasti i zauzeti njegovo mjesto na prijestolju.⁴⁷

Njegovo se mentalno zdravlje često dovodilo u pitanje, a neki su ga izvještaji opisivali kao povučenog i introvertiranog. Posljednji dani njegova kontroverznog života odvili su se veoma brzo: 9. lipnja 1886. Ludwig II. proglašen je mentalno bolesnim i nesposobnim za vladanje na temelju sumnjivog medicinskog izvješća od strane četvorice liječnika koji ga nisu nikada ni vidjeli. Dijagnoza je navodno postavljena na osnovu dijagnoze njegova mlađeg brata Otta koji je tri godine ranije poslan na liječenje u psihijatrijsku ustanovu. Dan kasnije (10. lipnja), princ Luitpold od Bavorske preuzima regentstvo, a 12. lipnja Ludwig II. zarobljen je u dvorcu Neuschwanstein i utamničen u dvorcu Berg. Naposljetku, 13. lipnja kralj je pronađen mrtav pod misterioznim okolnostima na jezeru Starnberg, sa svojim psihijatrom dr. Guddenom. Dana 19. lipnja pokopan je bavarski kralj Ludwig II. u kripti crkve sv. Mihovila u Münchenu:

"Na dan, kada je sahranjivan, bila je velika oluja. Nebo se otvorilo tek što je kovčeg s njegovim tijelom prebačen u crkvu. Doslovno se može reći da je sahranjen kad je grmilo i sijevalo. Čak je udario i grom, od čije siline je nekoliko ljudi bačeno na zid crkve. A potom se na nebu desio stravični prolom oblaka"⁴⁸

Kralj, koji i dalje živi kroz svoje arhitektonske kreacije i romantičnu auru koja okružuje njegov život i vladavinu, zauvijek će ostati legenda za München i Bavarsku: "O, potrebno je stvarati takve rajeve, takva pjesnička utočišta, gdje se na trenutak mogu zaboraviti strašna vremena u kojima živimo"⁴⁹

⁴⁶ **Kralj Ludwig II.**, <https://www.neuschwanstein.de/deutsch/ludwig/biograph.htm> (11. 7. 2021.)

⁴⁷ Prema: Arnold, E. (2005) *Kurze Geschichte Bayerns*.

⁴⁸ **Kralj koji je mrzio ratove**, <https://www.dw.com/bs/kralj-koji-je-mrzio-ratove/a-15306402> (11. 7. 2021.)

⁴⁹ **Auf den Spuren des Märchenkönigs**, <https://museen-in-bayern.de/schloesser-ludwig-ii-bayern> (12. 3. 2021.)

Tijekom svojeg vladanja Ludwig je sagradio nekoliko dvoraca:

1. Dvorac Hohenschwangau – iako je ovaj dvorac izgrađen prije njegova dolaska na prijestolje, Ludwig II. odrastao je u njemu i imao je značajnu ulogu u njegovu oblikovanju.
2. Dvorac Neuschwanstein – gradnja ovoga dvorca započela je 1869. godine i on je postao najpoznatiji od svih njegovih dvoraca, inspiriran romantičnim idejama i Wagnerovim operama.
3. Dvorac Linderhof – ovaj dvorac, koji je izgrađen između 1869. i 1886. godine, bio je inspiriran francuskim dvorcima, posebno Versaillesom, i predstavljao je Ludwigovu ljubav prema umjetnosti i prirodi. To je ujedno i jedini dvorac koji je u potpunosti dovršen.
4. Dvorac Herrenchiemsee – ovaj dvorac, koji je započet 1878. godine, trebao je biti replika Versaillesa, ali je ostao nedovršen zbog kraljeve prerane smrti 1886. godine.

Slika 18: Ludwig II.

Izvor: <https://www.dw.com/bs/kralj-koji-je-mrzio-ratove/a-15306402>

6.4. Dvorac Neuschwanstein – "u pravom stilu starog njemačkog viteškog dvorca"

Stijena na kojoj danas stoji Neuschwanstein nekada je držala ruševine starog dvorca Schwangau. Kralj Ludwig II. od Bavorske dao je nakon 1868. potpuno raznijeti sumorne zidove kako bi ih zamijenio „pravim dvorcem“ ili vlastitom vizijom legendarnog, mitskog *Gralskog dvorca*.

Kao da je sumnjao, bavarski kralj Ludwig II., kada je 1886. uhićen, zatražio je da se njegovi dvorci ne "profaniziraju", odnosno ne skrnave od strane gomile. Danas ljudi iz cijelog svijeta putuju u Bavarsku kako bi posjetili Herrenchiemsee, Linderhof i Neuschwanstein. Preko milijun ljudi iz cijelog svijeta svake godine dolazi u prekrasni Königswinkel samo kako bi se divili dvorcu iz snova "kralja iz bajke".

Ova pompozna tvorevina historicizma predstavlja možda najgrandioznije suvremeno svjedočanstvo percepcije dvoraca u 19. stoljeću. Dvorci su tada shvaćani isključivo kao monumentalne ratne građevine koje se kulama visoko uzdižu u nebo i oko kojih se neprestano i žestoko ratuje.

Prave dimenzije sadržaja Neuschwansteina otkrivaju se u nezaboravnom pismu koje je Ludwig II., jedva stupivši na prijestolje, u dobi od 20 godina napisao 15. svibnja 1868. skladatelju Richardu Wagneru, kojeg je duboko cijenio. U njemu navodi da namjerava obnoviti ruševine dvorca Hohenschwangau "u pravom stilu starih njemačkih viteških dvoraca". Sama činjenica da bi Ludwigova nova kreacija trebala utjeloviti autentičnu kopiju srednjovjekovnog dvorca je zapanjujuća. No, situacija postaje još eksplozivnija s obzirom na malo poznatu činjenicu da je kralj, kako bi ostvario svoj građevinski projekt, dao potpuno raznijeti jednu od najvećih, najstarijih i najvažnijih ruševina dvorca u Bavarskoj i zamijeniti je svojom novom zgradom. Kao rezultat toga, postojao je "praviji" dvorac na mjestu Ludwigovog "pravog" dvorca, ali on ga nije smatrao dovoljno stvarnim.⁵⁰

Ludwig je dobro poznao ovu ruševinu dvorca, dvostruki dvorac Vorder i Hinterhohenschwangau, koji je nastao iz starog dvorca Schwangau s kulom, jer se nalazio iznad dvorca Hohenschwangau njegova oca. Njegovi sumorni, godinama istrošeni, misteriozno nazubljeni zidovi možda su nadahnuli mladog princa na njegova uzbudljiva sanjarenja, koja su omogućila da pred njegovim unutarnjim okom izraste bombastičan dvorac koji je trebao predstavljati njegovu grandioznu viziju legendarnog dvorca Grala. Napoljetku, nezgrapne, puste i slabo detaljizirane srednjovjekovne zidine morale su stati na put takvim fantazijama.⁵¹

⁵⁰ Prema: Zeune, J. (2007) *Burgen und Schlösser Bayern*.

⁵¹ Prema: Maiwurm, C. (2007) *1000 Gründe in Deutschland zu reisen*.

Slika 19: Dvorac Neuschwanstein

Izvor: <https://www.lookphotos.com/de-de/bilder/70002451-Schloss-Neuschwanstein-Ostallgaeu-Bayern-Deutschland-Schloss-Neuschwanstein-Ostallgaeu-Bayern-Deutschland>

Ludwig je već kao dijete bio opsjednut srednjim vijekom. Kad je 1861. godine prvi put pogledao vitešku operu Richarda Wagnera *Lohengrin*, konačno je podlegao viteškim legendama o kralju Arturu i Svetom gralu, o Tristanu i Izoldi, Tannhäuseru i Parzivalu. Naravno, osjećao je sudbonosnu sklonost prema labuđem vitezu Lohengrinu, čijeg je labuda pronašao u grbu gospode od Schwangaua. Za kralja su posebno poticajne bile pozadinske slike slikara iz Bayreutha Christiana Janka. Kada je njegova namjera da sagradi vlastiti dvorac Gral dobila konkretan oblik, Ludwig je pregledao, ne samo slavnu pjevačku dvoranu novoobnovljenog Wartburga, već i dvorac Pierrefonds u Francuskoj, koji je veličanstveno rekonstruirao legendarni povjesničar arhitekture Eugene Emmanuel Viollet-le-Duc. Ludwig je stopio sve svoje inspiracije u grandiozno zdanje koje je veličanstveno kombiniralo monumentalnost, prkos i moć s gracioznošću, elegancijom i vitkošću: impozantnu, zamršenu siluetu tornjeva, tornjeva, erкера i kruništa. Ludwig je svoju zgradu posvetio stilovima romanike, dobu njegovih viteških heroja. Sarkastično, projekt nove zgrade u početku se u dokumentima o izgradnji nazivao "restauracija ruševina starog dvorca". Na mjesto toga, nekadašnjeg dvorca Hinterhohenschwangau želio je postaviti golemu kulu, ali je taj projekt kasnije prekinut. Prve nacрте dao je poznati dvorski brusitelj Ferdinand Graf von Poggi, a zatim scenograf Christian Jank. Arhitekt Eduard Riedel bio je odgovoran za sve osim za jednostavnu implementaciju u građevinske planske dokumente.⁵²

"Mi, Ludwig II. od Božjeg kralja Bavarske itd., ovime izjavljujemo da smo odlučili izgraditi novi dvorac za sebe i svoj dvor na mjestu gdje su dvorci Vorder- i Hinterhohenschwangau nekoć podizali svoje zidine", stoji u dokumentu o osnivanju ugrađenom u mramorni kamen temeljac 5. rujna 1869. godine. Izraz "Naš dvor" je samo šuplja fraza jer je Ludwigove građevinske projekte koristio samo on sam, za razliku od francuskog Kralja Sunca Luja XIV., kojemu se divio. Nije bilo nikakvog prepunog dvora, već samo šačica slugu. Kralj svoje palače nije doživljavao kao dvorske rezidencije i prezentacijske zgrade, već kao privatna svetišta koja je trebalo zaštititi od sknavljenja.⁵³

Kad je Ludwig II. umro 13. lipnja 1886., njegov ogromni teatralni dvorac bio je napravljen od neoromaničkih, neogotičkih i maursko-bizantskih građevinskih elemenata, ali i dijelova iz dvoraca Wartburg, Braunfels, Pierrefonds u Francuskoj, te scenskih slika scenografa Münchenskog dvorskog kazališta Christiana Janksa, dvorskih fantazija Ferdinanda Grafa von Poggija i opere Richarda Wagnera. Ipak, i dalje je ostao nedovršen. Golemo gradilište je tijekom svojeg sedamnaestogodišnjeg postojanja već progutalo golemu svotu od 6,2 milijuna *Reichsmaraka*, premašivši tako procijenjene troškove izgradnje za 94 %. Ipak, dvorac Neuschwanstein predstavlja Ludwigovu najjeftiniju kreaciju. Suprotno mnogim tvrdnjama, taj je novac dolazio isključivo iz kraljevog raskošnog privatnog proračuna, no ipak nije bio dovoljan za sve projekte.

Iako je kralj svojim golemim gradilištem dugoročno osjetno potaknuo tržište rada, bio je sve samo ne popularni graditelj. Za mnoge umjetnike i obrtnike pokazao se kao nezgodan klijent koji se petljao u svaki dio gradnje do najsitnijeg detalja, koji uvijek predobro zna što (ne) želi i koji je imao najviše zahtjeva. Iako je vanjski i unutarnji dizajn njegova dvorca

⁵² Prema: Maiworm, C. (2007) *1000 Gründe in Deutschland zu reisen*.

⁵³ Prema: Zeune, J. (2007) *Burgen und Schlösser Bayern*.

slijedio pomno osmišljen koncept koji je trebao vratiti Ludwiga u vrijeme vitezova Grala, navodno sanjarski, nerealni i introvertirani kralj bez oklijevanja je koristio najmoderniju tehnologiju. Neuschwanstein je u stvarnosti bio dobro pokrivena željezna konstrukcija koja je već u to vrijeme imala staklena vrata, hidraulički uvlačivi stol za blagovanje, mehanička vitla za velike lustere, tekuću toplu i hladnu vodu za kuhinju, potpuno automatizirane rotirajuće ražnjeve i centralni sustav poziva za poslugu.

Slika 20: Neuschwanstein: Sängersaal

Izvor: <https://reisemagazin.reiseschein.de/schloesser-bayern/> (15. 1. 2020.)

Iz raskošnog interijera izdvajaju se dvije prostorije: dvorana za pjevače (*Sängersaal*) i prijestolna dvorana (*Thronsaal*). Prvu, zapravo kopiju Dvorane pjevača u Wartburgu, oslikao je August Spieß prekrasnim ciklusom slika čiji su motivi preuzeti iz legende o Parzivalu. Prijestolna dvorana je po veličini druga dvorana u dvorcu, a prekriva je nebeskoplavi svod s mnogobrojnim zlatnim zvijezdama s kojeg visi golemi pozlaćeni luster na kotačićima. U prijestolnoj niši stoji šest najvećih svjetovnih vladara na zemlji: Stjepan I. Ugarski, car Henrik II., Luj IX. Francuski, Ferdinand III. od Španjolske, Edvard Ispovjednik iz Engleske i Kazimir iz Poljske. Prijestolje, koje je trebalo biti postavljeno u središtu dvorane, nažalost nikada nije napravljeno. Od 228 prostorija u dvorcu kompletno je dovršeno samo njih 15.⁵⁴

⁵⁴ Maiworm, C. (2007) *1000 Gründe in Deutschland zu reisen*.

6.5. Dvorac Linderhof: "Meicost Ettal"⁵⁵ kralja Ludwiga II.

Linderhof, koji se činio inferioran u odnosu na velike nove zgrade Neuschwanstein i Herrenchiemsee, zapravo je bio, ne samo prvi dvorac koji je sagradio kralj Ludwig II., već i jedini koji je za njegova života dovršen i u kojemu je duže vremena i živio.

Kralj, koji je s jedne strane smatrao da je politika dosadna, ali je s druge strane jako patio zbog svojeg političkog poraza od strane Pruske, s čežnjom se osvrnuo na vrijeme apsolutizma, kada su veliki barokni prinčevi suvereno upravljali sudbinom svijeta i sebično iskazivali raskošan sjaj. Bezgranična moć, u kombinaciji s neizmjernim bogatstvom je ono o čemu je Ludwig II. sanjao, a zbog toga se i divio svom francuskom imenjaku kralju Ludwigu XIV.

Politički nesposobni kralj Ludwig II. imao je samo jednu mogućnost da djeluje kao što su to nekad činili apsolutistički prinčevi, a to je bila izgradnja rezidencija. Kabinetska riznica, koja je od 1873. nadalje bila puna do vrha zahvaljujući izdašnom pruskom novcu od odštete iz Guelphova fonda, otvorila mu je te mogućnosti.

Linderhof je bio tek početak grandioznih dvorskih građevina, ali je odmah jasno pokazao dvije stvari: Ludwig II. se pokazao apsolutističkim princom jer se do najsitnijih detalja miješao u planiranje i gradnju zgrada.

Tijekom svojeg prvog posjeta Versaillesu 1867. godine, kralj je imao ideju o izgradnji malog skloništa prema svom modelu. Ovaj projekt nazvan je *Meicost Ettal* – anagram koji je sastavljen od poznate izreke Kralja Sunca *L'Etat c'est moi!* ("Ja sam država"). Godine 1870. Ludwig II. je svojem arhitektu Georgu Dollmannu dao projekt minijaturnog Versaillesa u stilu kraljeva Bourbona, kojima se duboko divio. Dollmann je pomiješao raskošni francuski barok s veselim rokokoom, lišivši se pompozni arhitektonskih oblika i tako stvorio istinski očaravajući arhitektonski užitak. Vladar je dobro poznao gradilište jer je njegov otac ovdje u Graswangtalu, na starom Linderhofu, u blizini poznatog samostana Ettal, dao sagraditi lovačku kuću, koja mu je od tada jedno od omiljenih mjesta.⁵⁶

Prema željama Ludwiga II., njegova prva nova palača bila je više nalik patuljastom dvorcu, s izuzetkom goleme fontane, koja se uzdizala više od one u Versaillesu. Ništa u Linderhofu nije prepustio slučaju, pa ni visinu vodenog mlaza. Fontana je imala učinak da se kraljevska vila doima udaljenijom i time ostavlja dojam prostorne dubine koja u stvarnosti nije postojala.

Linderhof, kao i sve dvorce bavarskog kralja, treba shvatiti kao cjelokupnu kompoziciju. Park s geometrijskim utjecajem u francuskom stilu teče gotovo savršeno i koherentno, prvo se stiže u "prirodni" park u engleskom stilu i konačno se dolazi u divlje planinske šume bavarskog podnožja Alpa. Nasuprot vile je kratka kaskada s hramom *Monopteros*, tu je i pustinjački stan, maurski kiosk i velika umjetna Venerina špilja.⁵⁷

⁵⁵ "Meicost Ettal" anagram mota Ludwiga XIV. 'L' Etat c'est moi' : Država – to sam ja

⁵⁶ Prema: Zeune, J. (2007) *Burgen und Schlösser Bayern*.

⁵⁷ Ibid.

Slika 21: Dvorac Linderhof

Izvor: <https://travel-see-xperience> (15. 1. 2020.)

Potonja se vraća motivu iz sage o Tannhäuseru i zapravo je sve samo ne romantični ukras: zidovi od lažnih stijena skrivaju tadašnju modernu tehnologiju, koja je uključivala željeznu kosturnu konstrukciju, podvodni stroj za valove, bojler za toplu vodu, elektrodinamičke svjetlosne motore i dugin projektor. Barokni eksterijer bio je u kontrastu sa živahnim, veličanstveno insceniranim neorokoko interijerom. Međutim, u predvorju je Ludwig II. kipićem konjanika odao počast svojem velikom idolu, francuskom kralju Luju XIV., legendarnom "Kralju Suncu".

Slika 22: Linderhof - Vestibül

Izvor: <https://www.schlosslinderhof.de/deutsch/schloss/vestibuel.htm>

6.6. Herrenchiemsee: kraljev najskuplji san

Činilo se čudnim kada je godine 1873. bavarski kralj Ludwig II. kupio otok Herrenwörth u jezeru Chiemsee, uključujući samostanske zgrade njegovih bivših augustinskih kanonika, takozvani Stari dvorac, iako mu se, dokazano, nije osobito sviđao niti bavarski Oberland niti jezero. Neki su u to vrijeme čak pogrešno pretpostavljali da je kralj imao plemenite namjere, jer kupnjom kao da je želio spasiti drevni otok od nemilosrdne sječe šuma od strane württemberških špekulanata. Tomu, nažalost, nije bilo tako. Samo nekoliko godina kasnije, poznati pisac Ludwig Thoma požalio se da je sam Ludwig II. dao iskrčiti prekrasnu visoku šumu kako bi sagradio "nesretnu kopiju Versailleske palače."⁵⁸

Prvi projekt dvorca Ludwiga II., Linderhof, bio je *hommage* njegovu najvećem političkom uzoru, francuskom "Kralju Suncu" Luju XIV., čijoj se božanskoj apsolutističkoj vladavini neizmerno divio. U dva navrata, 1867. i 1873., kralj je ispunio životni san i posjetio veličanstvenu rezidenciju "Kralja Sunca" u Versaillesu, pri čemu francuska vlada nije propustila posebno za njega pustiti u rad Veliku fontanu. Ludwig II. ne bi ostao vjeran sebi da su ta dirljiva iskustva ostavila samo emocionalne tragove. Godine 1868. naručio je od svog arhitekta Georga von Dollmanna nacrt palače koja će s jedne strane kopirati Versailles, a s druge ga strane nadmašiti dimenzijama i opremom.

Slika 23: Dvorac Herrenchiemsee – Pogled iz zraka

Izvor: <https://www.herrenchiemsee.de/> (22. 1. 2022.)

⁵⁸ Prema: Zeune, J. (2007) Burgen und Schlösser Bayern.

Kamen temeljac položen je 21. svibnja 1878. Za troškove izgradnje od početnih 6,5 milijuna guldena, što je ekvivalent iznosu oko 25 milijuna eura, Dollmann je planirao trokrilni kompleks s dvorištem na istoku, glavnim krilom, između ugla soba "Ratna dvorana" i "Dvorana mira" te "Velike galerije ogledala" i "Paradne sobe". Ovo krilo zgrade bilo je u izgradnji kada je Ludwig II. posjetio gradilište 1881. godine. Dvije godine kasnije sobe su opremljene u stilu *neo-Luja XIV.*, s izuzetkom "Malog stana" na gornjem katu sjevernog krila, koji je dizajniran u stilu Luja XV.⁵⁹

U ovom dvorcu ne smije se vidjeti ništa bavarsko, zahtijevao je kraljevski graditelj, koji je dao ukloniti lavove s balustrade i dijamante s tepiha te se ponovno intenzivno uključio u planiranje i izvođenje gradnje. Njegov perfekcionizam i posvećenost detaljima išli su toliko daleko da je vodio arhivske studije kako bi povijesno djelovalo što istinitije.

Spektakularni rezultat tih napora bila je "Paradna spavaća soba", koja je, u skladu sa svojim imenom, služila samo u spomen na Ludwiga. Druga najvažnija prostorija bila je "Velika galerija ogledala" koja je veličinom i sjajem čak nadmašila svoj slavni uzor u Versaillesu. Impresivno veliko stubište također je slijedilo svoj model, ali je dobilo stakleni krov koji je u to vrijeme bio izrazito moderan.⁶⁰

Slika 24: Dvorac Herrenchiemsee - Große Spiegelgalerie

Izvor: <https://www.herrenchiemsee.de/> (22. 1. 2022.)

⁵⁹ Prema: Zeune, J. (2007) *Burgen und Schlösser Bayern*.

⁶⁰ Ibid str. 89

Potkraj 1885. za izgradnju Herrenchiemseea je potrošena golema svota od 16,6 milijuna guldena, odnosno oko 75 milijuna eura, a građevinskim radovima još se nije nazirao kraj. Činjenica da je kralj rijetko posjećivao najveličanstveniju od svojih palača, iako je iznutra već bila uvelike završena, bila je u oštroj suprotnosti s golemim troškovima izgradnje. Kada je konačno došlo do neizbježnog zaustavljanja gradnje, trokrilni kompleks s glavnim pročeljem okrenutim prema zapadu bio je dovršen, dok se bočna krila, park i vodeni objekti zbog nedostatka sredstava više nisu mogli dovršiti.

"Ludwigov Versailles ostao je torzo njegova sna o bogu sunca", napisao je Franz Herre u biografiji o bavarskom kralju 1986. godine. Iako Herre piše o "samo torzu", zdanje koje i danas stoji zaista je impresivno. Puno bogate raskoši, pretjerano u svom unutarnjem sjaju, čak i u svojoj djelomičnosti, divno je to proporcionalno zdanje vrhunske izrade, daleko više od puke skupocjene kopije dvorca u Versaillesu.⁶¹

Slika 24: Dvorac Herrenchiemsee - Figura pored fontane ispred dvorca

Izvor: <https://www.chiemsee-alpenland.de/> (22. 1. 2022.)

⁶¹ Prema: Zeune, J. (2007) Burgen und Schlösser Bayern.

7. USPOREDBA IZMEĐU BAVARSKIH I HRVATSKIH DVORACA

Usporedba bavarskih i hrvatskih dvoraca nudi uvid u različite arhitektonske stilove, povijesne kontekste i kulturne utjecaje koji su oblikovali ove kultne znamenitosti.

Bavarski dvorci poznati su po svojim raznolikim arhitektonskim stilovima, od srednjovjekovnih utvrda do renesansnih palača i romantičarskih obnova. Primjeri uključuju dvorac Neuschwanstein nalik na bajku, palaču Nymphenburg inspiriranu barokom i srednjovjekovnu utvrdu dvorca Burghausen. Hrvatski pak dvorci prikazuju mješavinu arhitektonskih utjecaja iz različitih razdoblja i kultura, uključujući romaniku, gotiku, renesansu i barok. Primjeri uključuju utvrđeni dvorac Trakošćan, renesansni dvorac Veliki Tabor i varaždinski dvorac inspiriran barokom.⁶²

Bavarski dvorci usko su povezani s kraljevskom poviješću regije, a mnoge su izgradile bavarske vladajuće dinastije, poput kuće Wittelsbach. Služili su kao rezidencije bavarskih monarha, središta upravljanja i bili su simboli kraljevske moći i prestiža. Hrvatski dvorci odražavaju bogatu i raznoliku povijest zemlje, koja uključuje razdoblja rimske, bizantske, mletačke, osmanske i austro-ugarske vladavine. Hrvatski dvorci imali su različite funkcije, uključujući obrambene utvrde, plemićke rezidencije i administrativna središta, ovisno o povijesnom kontekstu i geopolitičkim okolnostima.⁶³

Nadalje, bavarski dvorci nose trag germanskih, rimskih i europskih kulturnih utjecaja, odražavajući položaj regije na raskrižju srednje Europe. Uključuju elemente germanske arhitekture dvoraca, talijanske renesansne estetike i romantičnog revitalizma, stvarajući jedinstvenu mješavinu stilova koja karakterizira bavarsku kulturnu baštinu. S druge strane, hrvatski dvorci odražavaju kulturne utjecaje susjednih regija, uključujući Italiju, Austriju, Mađarsku i Balkan. Sadrže arhitektonske elemente i ukrasne motive koji odražavaju te raznolike kulturne utjecaje, što rezultira bogatom tapiserijom stilova i dizajna koji odražavaju hrvatsku multikulturalnu baštinu.

Osim toga, bavarski dvorci su glavne turističke atrakcije, privlače milijune posjetitelja svake godine svojim bajkovitim izgledom, slikovitim okruženjem i povijesnim značajem. Slave se u književnosti, umjetnosti i popularnoj kulturi kao simboli bavarskog identiteta i ponosa, privlačeći posjetitelje iz cijelog svijeta da istraže njihovu veličinu i ljepotu. Hrvatski su dvorci također popularna turistička odredišta koja nude posjetiteljima priliku da istraže bogatu hrvatsku povijest, arhitekturu i kulturnu baštinu. Često se nalaze u slikovitim okruženjima, poput valovitih obronaka, obalnih stijena i srednjovjekovnih gradova, što ih čini idealnim odredištima za kulturno-povijesni turizam u Hrvatskoj.⁶⁴

⁶² Volarić, J. (2018) *Dvorci hrvatskog Zagorja*

⁶³ ibid

⁶⁴ Volarić, J. (2018) *Dvorci hrvatskog Zagorja*

Zaključno, dok bavarski i hrvatski dvorci dijele neke sličnosti u pogledu svog povijesnog značaja i turističke privlačnosti, oni također pokazuju različite arhitektonske stilove, povijesne kontekste i kulturne utjecaje koji odražavaju jedinstvenu baštinu svake regije. Bilo da istražuju bajkovite dvorce Bavorske ili srednjovjekovne utvrde Hrvatske, posjetitelji će zasigurno biti očarani bogatom poviješću, zadivljujućom arhitekturom i kulturnim blagom koje ove znamenitosti mogu ponuditi.

8. ZAKLJUČAK

Značaj bavarskih dvoraca leži u njihovoj bogatoj povijesnoj, kulturnoj i arhitektonskoj baštini, kao i njihovoj trajnoj ulozi simbola bavarskog identiteta i ponosa. Oni su riznica povijesti koja obuhvaća stoljeća kraljevske vladavine, teritorijalnog širenja i kulturne razmjene. Svjedoče o ključnim trenucima bavarske povijesti, uključujući vladavine bavarskih monarha i ulogu regije u oblikovanju europske politike i kulture.

Bavarski su dvorci arhitektonska čuda, prikazuju različite stilove i utjecaje, od srednjovjekovnih utvrda do renesansnih palača i romantičarskih obnova. Odlikuju se složenim interijerima, zadivljujućim pročeljima i slikovitim okruženjima koja odražavaju bogatstvo, moć i umjetnička postignuća njihovih graditelja. Sastavni su dio kulturne baštine regije pa služe kao simboli bavarskog identiteta i ponosa. Slave se u književnosti, umjetnosti, glazbi i folkloru kao simboli bavarske povijesti, tradicije i vrijednosti. Svojim kulturnim značajem, bavarski dvorci potiču osjećaj pripadnosti i kontinuiteta među Bavarima i posjetiteljima. To su popularne turističke atrakcije koje svake godine privlače milijune posjetitelja iz cijelog svijeta. Njihov izgled kao iz bajke, slikovito okruženje i romantične asocijacije čine ih destinacijama koje moraju posjetiti putnici koji žele uroniti u bavarsku kulturnu baštinu i prirodne ljepote. Doprinosu lokalnom gospodarstvu prihodom od turizma, otvaranjem radnih mjesta i rastom poslovanja. Oni potiču gospodarsku aktivnost u okolnim zajednicama podupirući ugostiteljstvo, maloprodaju, prijevoz i druge industrije koje zadovoljavaju potrebe posjetitelja. Osim toga, napori za konzervaciju i očuvanje bavarskih dvoraca stvaraju mogućnosti zapošljavanja i generiraju prihod za lokalne tvrtke i obrtnike.

Iako su današnji turisti jako zahtjevni i sve je teže pobuditi njihovu zainteresiranost i pažnju, dvorci Bavarske, kao i uostalom dvorci cijelog svijeta, i dalje ne opadaju na ljestvici popularnosti i posjećenosti unatoč "tek-tamo-nekim zidinama iz tko-zna-kojeg stoljeća". Stoga treba pohvaliti akciju institucija kao što su *Bayerische Schlösserverwaltung*⁶⁵ i *DZT*⁶⁶ koja govori o očuvanju i brizi o spomenutim građevinama. Godine 2006. u upravi Bavarskih palača otvoren je zaseban odjel za preventivne mjere zaštite kulturnih dobara.⁶⁷ Šteta koju uzrokuju okolišni uvjeti kao što su svjetlost, prekomjerna vlaga ili suhoća zraka može se preventivno spriječiti čime bi se izbjegle skupe restauracije u vrijeme ionako skučenih proračuna u kulturnom sektoru.

Inicijative za očuvanje također se bave potrebom za održivim upravljanjem turizmom kako bi se smanjio utjecaj prometa posjetitelja na bavarske dvorce i njihove okolne krajolike. Strategije mogu uključivati provedbu kvota za posjetitelje, kontrolu pristupa osjetljivim područjima i promicanje odgovornih turističkih praksi poput smanjenja otpada i svijesti o očuvanju okoliša. Usklađujući zahtjeve turizma s potrebom za očuvanjem okoliša, ove inicijative nastoje očuvati cjelovitost i autentičnost bavarskih dvoraca, istovremeno osiguravajući pozitivno iskustvo posjetitelja.

⁶⁵ Puni naziv: Bayerische Verwaltung der staatlichen Schlösser, Gärten und Seen

⁶⁶ DZT = *Deutsche Zentrale für Tourismus*

⁶⁷ Prema: https://www.schloesser.bayern.de/deutsch/ueberuns/rz/rz_pra-konservierung.htm (8. 9. 2024.)

Očuvanje bavarskih dvoraca predstavlja izazove povezane sa starenjem infrastrukture, prijetnjama okolišu, sve većim pritiskom posjetitelja i etikom očuvanja znamenitosti. Usklađivanje turizma s potrebama očuvanja zahtijeva pažljivo upravljanje, angažman zajednice i održive prakse kako bi se osigurala dugoročna održivost i integritet ovih povijesnih znamenitosti.

Na kraju, bavarski dvorci zauzimaju posebno mjesto u srcima i umovima Bavaraca i posjetitelja, simboliziraju bogatu povijest, kulturnu baštinu i prirodne ljepote regije. Njihov značaj nadilazi njihov arhitektonski sjaj i obuhvaća njihovu ulogu "ikona bavarskog identiteta i ponosa", nadahnjujući divljenje, čuđenje i fascinaciju generacijama koje dolaze.

SAŽETAK

Dvorci Bavarske kao segment njemačke turističke ponude

Dvorci Bavarske neizostavan su segment njemačke turističke ponude. Njihova trajna privlačnost i utjecaj ukorijenjeni su u njihovoj bezvremenskoj ljepoti, povijesnom značaju i kulturnom odjeku koji nadilazi generacije. Njihova veličanstvena arhitektura, zadivljujući krajolici i slikoviti ambijenti stvaraju osjećaj čarolije i čuda koji osvaja posjetitelje iz cijelog svijeta. Bilo da se nalaze na krševitim obroncima planina, smješteni u bujnim dolinama ili se ogledaju u mirnim jezerima, bavarski dvorci evociraju osjećaj romantike i fantazije koji posjetitelje prenose u drugo doba.

Prožeti su povijesnim značajem i služe kao opipljivi podsjetnici na kraljevsku prošlost i slavnu baštinu regije. Svaki dvorac priča svoju priču, od srednjovjekovnih utvrda Burghausena do bajkovitog sjaja Neuschwansteina. Svojom arhitektonskom veličinom i kulturnom simbolikom, bavarski dvorci nude uvid u bogatu bavarsku povijest, tradiciju i kulturna dostignuća, pružajući prozor u prošlost budućim generacijama da ih istražuju i cijene.

Bavarski dvorci duboko nadahnjuju osjećaj strahopoštovanja, divljenja i fascinacije. Slave se u književnosti, umjetnosti, glazbi i popularnoj kulturi kao simboli bavarskog identiteta i ponosa. Od romantičnih priča o Ludwigu II. i braći Grimm, do ikoničnih slika Disneyjevih bajkovitih dvoraca, bavarski dvorci nastavljaju zaokupljati maštu i poticati snove mnogobrojnih pojedinaca koje privlači njihova ljepota i mističnost.

Bavarski dvorci su magneti za turizam i svake godine privlače milijune posjetitelja koji se dolaze diviti njihovu sjaju i koji dolaze uroniti u bavarsku kulturnu baštinu. Bilo da istražuju raskošne interijere palače Linderhof, planinare do vrha dvorca Hohenzollern ili krstare vodama jezera Chiemsee kako bi posjetili Herrenchiemsee, turiste privlače bavarski dvorci zbog njihove slikovite ljepote, povijesnog značaja i kulturnog bogatstva.

Utjecaj bavarskih dvoraca proteže se daleko izvan njihove fizičke prisutnosti, oblikujući identitet, gospodarstvo i kulturni krajolik regije. Oni nisu samo simboli bavarskog ponosa i baštine, već i pokretači turizma, gospodarskog rasta i razvoja zajednice. Kroz napore za očuvanje, obrazovne inicijative i kulturno programiranje, bavarski dvorci nastavljaju nadahnjivati i obogaćivati živote ljudi diljem svijeta, ostavljajući neizbrisiv trag u srcima i umovima svakoga tko se susretne s njihovom trajnom privlačnošću.

Trajna privlačnost i utjecaj bavarskih dvoraca proizlaze iz njihove bezvremenske ljepote, povijesnog značaja, kulturnog odjeka, turističke privlačnosti i trajnog nasljeđa. Kao čuvari bavarske bogate baštine i kulturnog blaga, bavarski dvorci nastavljaju izazivati strahopoštovanje i divljenje, pozivajući posjetitelje da istraže njihovu legendarnu prošlost i dožive čaroliju prošlih vremena.

Ključne riječi: Bavarska, dvorci, kralj Ludwig II., Oktoberfest, tradicija, turizam

SUMMARY

The Castles of Bavaria as a segment of the German Travel Trade

The castles of Bavaria are an indispensable segment of the German tourist offer. Their enduring appeal and influence are rooted in their timeless beauty, historical significance, and cultural resonance that transcends generations. Their magnificent architecture, stunning landscapes and picturesque settings create a sense of magic and wonder that captivates visitors from all over the world. Whether perched on rugged mountain slopes, nestled in lush valleys or reflected in tranquil lakes, Bavarian castles evoke a sense of romance and fantasy that transport visitors to another era.

They are imbued with historical significance and serve as tangible reminders of the region's royal past and glorious heritage. Each castle has its own story to tell, from the medieval fortifications of Burghausen to the fairytale splendor of Neuschwanstein. With their architectural grandeur and cultural symbolism, Bavarian castles offer insight into Bavaria's rich history, tradition and cultural achievements, providing a window into the past for future generations to explore and appreciate.

Bavarian castles deeply inspire a sense of awe, admiration and fascination. They are celebrated in literature, art, music and popular culture as symbols of Bavarian identity and pride. From romantic stories about Ludwig II. and the Brothers Grimm to the iconic images of Disney's fairytale castles, Bavarian castles continue to capture the imagination and fuel the dreams of countless individuals drawn to their beauty and mystique.

Bavarian castles are magnets for tourism and every year they attract millions of visitors who come to admire their splendor and immerse themselves in Bavarian cultural heritage. Whether exploring the lavish interiors of Linderhof Palace, hiking to the top of Hohenzollern Castle, or cruising the waters of Lake Chiemsee to visit Herrenchiemsee, tourists are drawn to Bavarian castles for their scenic beauty, historical significance, and cultural richness.

The influence of Bavarian castles extends far beyond their physical presence, shaping the region's identity, economy and cultural landscape. They are not only symbols of Bavarian pride and heritage, but also drivers of tourism, economic growth and community development. Through conservation efforts, educational initiatives and cultural programming, Bavarian castles continue to inspire and enrich the lives of people around the world, leaving an indelible mark on the hearts and minds of all who encounter their enduring allure.

In conclusion, the enduring appeal and influence of Bavarian castles derives from their timeless beauty, historical significance, cultural resonance, tourist attraction and lasting legacy. As guardians of Bavaria's rich heritage and cultural treasures, Bavarian castles continue to inspire awe and admiration, inviting visitors to explore their storied past and experience the magic of bygone times.

Keywords: Bavaria, castles, King Ludwig II, Oktoberfest, tourism, tradition

ZUSAMMENFASSUNG

Die Schlösser Bayerns als Teil des deutschen touristischen Angebots

Die Schlösser Bayerns sind aus dem deutschen touristischen Angebot nicht mehr wegzudenken. Ihre anhaltende Anziehungskraft und ihr Einfluss beruhen auf ihrer zeitlosen Schönheit, historischen Bedeutung und kulturellen Resonanz, die Generationen überdauert. Ihre prächtige Architektur, atemberaubenden Landschaften und malerischen Umgebungen erzeugen ein Gefühl von Magie und Wunder, das Besucher aus aller Welt in ihren Bann zieht. Ob sie auf schroffen Berghängen liegen, eingebettet in üppige Täler oder sich in stillen Seen spiegeln – bayerische Schlösser wecken ein Gefühl von Romantik und Fantasie, das Besucher in eine andere Zeit entführt.

Sie sind von historischer Bedeutung und dienen als greifbare Erinnerung an die königliche Vergangenheit und das glorreiche Erbe der Region. Jedes Schloss hat seine eigene Geschichte zu erzählen, von der mittelalterlichen Festung Burghausen bis zur märchenhaften Pracht von Neuschwanstein. Mit ihrer architektonischen Pracht und kulturellen Symbolik bieten bayerische Schlösser einen Einblick in Bayerns reiche Geschichte, Tradition und kulturelle Errungenschaften und bieten ein Fenster in die Vergangenheit, das zukünftige Generationen erkunden und schätzen können.

Bayerische Schlösser wecken zutiefst Ehrfurcht, Bewunderung und Faszination. Sie werden in Literatur, Kunst, Musik und Populärkultur als Symbole bayerischer Identität und Stolz gefeiert. Aus romantischen Geschichten über Ludwig II. und den Gebrüder Grimm bis hin zu den ikonischen Bildern von Disneys Märchenschlössern regen bayerische Schlösser weiterhin die Fantasie an und befeuern die Träume unzähliger Menschen, die von ihrer Schönheit und Mystik angezogen werden.

Bayerische Schlösser sind touristische Anziehungspunkte und locken jedes Jahr Millionen von Besuchern an, die ihre Pracht bewundern und in das bayerische Kulturerbe eintauchen möchten. Egal, ob Sie die prächtigen Innenräume von Schloss Linderhof erkunden, auf die Spitze der Burg Hohenzollern wandern oder auf dem Chiemsee den Herrenchiemsee erkunden: Touristen werden von bayerischen Schlössern wegen ihrer landschaftlichen Schönheit, historischen Bedeutung und ihrem kulturellen Reichtum angezogen.

Der Einfluss bayerischer Schlösser geht weit über ihre physische Präsenz hinaus und prägt die Identität, Wirtschaft und Kulturlandschaft der Region. Sie sind nicht nur Symbole des bayerischen Stolzes und Erbes, sondern auch Motor des Tourismus, des Wirtschaftswachstums und der Gemeindeentwicklung. Durch Naturschutzbemühungen, Bildungsinitiativen und kulturelle Programme inspirieren und bereichern bayerische Schlösser weiterhin das Leben von Menschen auf der ganzen Welt und hinterlassen einen unauslöschlichen Eindruck in den Herzen und Gedanken aller, die ihrem dauerhaften Reiz begegnen.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass die anhaltende Anziehungskraft und der Einfluss bayerischer Schlösser auf ihre zeitlose Schönheit, historische Bedeutung, kulturelle Resonanz, Touristenattraktion und ihr bleibendes Erbe zurückzuführen sind. Als Hüter des reichen Erbes und der kulturellen Schätze Bayerns wecken bayerische Schlösser nach wie vor Ehrfurcht und Bewunderung und laden Besucher ein, ihre geschichtsträchtige Vergangenheit zu erkunden und den Zauber vergangener Zeiten zu erleben.

Schlüsselwörter: Bayern, König Ludwig II., Oktoberfest, Schlösser, Tourismus, Tradition

POPIS LITERATURE:

Pisana literatura:

1. ARNOLD, E.: **Kurze Geschichte Bayerns**. Norderstedt: Books on demand GmbH, 2005.
2. GEO Special: **Bayern** (13.6.1990)
3. GRAVETT, C.: **Dvorci**. Zagreb: Knjiga trgovina, 1996.
4. LAZAREVIĆ, A.: **Turizam Bavarske**. Univerzitet u Novom Sadu: Diplomski rad, 2003.
5. MAIWURM, C.: **1000 Gründe in Deutschland zu reisen**. Hamburg: Moewing, 2007.
6. **Njemačka - turistički vodič**. Zagreb: Jutarnji list, 2008.
7. VOLARIĆ, J.: **Dvorci hrvatskog Zagorja kao turistički potencijal u kulturnom turizmu**. Veleučilište u Karlovcu: Završni rad, 2018.
8. ZEUNE, J.: **Burgen und Schlösser Bayern**. Regensburg: Schmid Verlag, 2007.
9. ŽUGAJ, M., DUMIČIĆ, K., DUŠAK, V.: **Temelji znanstvenoistraživačkog rada: metodologija i metodika**. 2. dopunjeno i izmijenjeno izdanje. Varaždin: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike, 2006.

Internet izvori:

1. **Auf den Spuren des Königs Ludwig II.**, <https://museen-in-bayern.de/schloesser-ludwig-ii-bayern> (12. 3. 2021.)
2. **Bavaria**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/> (17. 5. 2021.)
3. **Bavarska narodna nošnja**, <https://dresses-hr.techinfus.com/kostyummy-nacionalnye/bavarskij/> (17. 5. 2021.)

4. **Bavarska: Podaci i činjenice**, <https://www.bavariaworldwide.de/hr/o-bavarskoj/podaci-i-cinjenice/> (17. 5. 2021.)
5. **Bayerische Geschichte**, <https://www.bayern.de/der-freistaat/bayerische-geschichte/> (12. 3. 2021.)
6. **Bayern ist das liebste Urlaubsland der Deutschen:**
<https://de.statista.com/infografik/22041/ankuenfte-von-inlandstouristen-in-beherbergungsbetrieben/> (21. 6. 2021.)
7. **Bayern ist Reiseland Nummer eins in Deutschland**, <https://www.aktiv-online.de/ratgeber/bayern-ist-reiseland-nummer-eins-in-deutschland-19396> (21. 6. 2021.)
8. **Bayerische Schlösser**, <https://bavarikon.de> (17. 6. 2020.)
9. **Beliebtste Schlösser weltweit nach der Anzahl der touristischen Besucher**,
<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/758186/umfrage/beliebteste-schloesser-weltweit-nach-anzahl-der-besucher/> (8. 9. 2024.)
10. **Das echte Disney Schloss**, <https://www.munichdaytrips.com/en/the-real-disney-castle/n233> (22. 1. 2022.)
11. **Der Freistaat**, <https://www.bayern.de/der-freistaat/> (17. 6. 2020.)
12. **Dvorac**, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Dvorac> (17. 6. 2020.)
13. **Dvorci Bavarske i priča o kralju**, <https://isretanput.com> (11. 7. 2021.)
14. **Geschichte Bayerns: Jelo i piće** : <https://www.hdbg.de/geschichte-bayerns/hr-01-das-land-09.php> (11. 7. 2021.)
15. **Grenze der Freistaat Bayern**: <https://www.bavariaworldwide.de/> (8. 9. 2021.)
16. **Kralj koji je mrzio ratove**, <https://www.dw.com/bs/kralj-koji-je-mrzio-ratove/a-15306402> (11. 7. 2021.)
17. **Kralj Ludwig II.**, <https://www.neuschwanstein.de/deutsch/ludwig/biograph.htm> (11. 7. 2021.)
18. **Kratka povijest BMW-a** <https://buco.com.hr/2024/04/17/bmw-kratka-povijest-i-poceci-automobilistickog-giganta/> (22. 1. 2022.)

19. **Kulinarska Bavarska**, <https://learnrgerman.dw.com/de/bayern-kulinarisch> (11. 7. 2021.)
20. **König Ludwig II. von Bayern Biographie**,
<https://www.neuschwanstein.de/deutsch/ludwig/biograph.htm> (12. 3. 2021.)
21. **MAN SE**, https://hr.wikipedia.org/wiki/MAN_SE (22. 1. 2022.)
22. **Nacionalna njemačka nošnja**, <https://beautyx-hr.htgetrid.com/> (17. 5. 2021.)
23. **O Bavarskoj: podaci i činjenice**, <https://www.bavariaworldwide.de/> (17. 6. 2020.)
24. **Obnovljiva energija**, <https://www.dw.com/> (17. 6. 2020.)
25. **Oktoberfest, povijest i tehnički podaci**, <https://lupiga.com/enciklopedija/oktoberfest-povijest-i-tehnicki-podaci> (11. 7. 2008.)
26. **Oktoberfest – najveća pučka fešta**, <http://www.eduvizija.hr/portal/sadrzaj/oktoberfest-najveca-pucka-festa> (11. 7. 2008.)
27. **Restaurierungszentrum | Präventive Konservierung**:
https://www.schloesser.bayern.de/deutsch/ueberuns/rz/rz_pra-konservierung.htm (8. 9. 2024.)
28. **Schlösserbilanz**, https://www.schloesser.bayern.de/allgemein/bilanz05-02-20_fm.htm (15. 1. 2023.)
29. **Schlösser in Bayern: Die 11 schönsten bayrischen Schlösser**:
<https://reisemagazin.reiseschein.de/schloesser-bayern/> (22. 1. 2022.)
30. **Stari gradovi, utvrde, dvorci i srednjovjekovna kultura**,
<https://darkoantolkovic.wordpress.com/terminologija/> (15. 1. 2023.)
31. **Što je Oktoberfest i zašto se održava u rujnu?**,
<https://hellomagazin.hr/lifestyle/putovanja> (11. 7. 2008)
32. **Urlaub für alle**, <https://bavaria.travel/> (17. 6. 2020.)

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1: Veliki bavarski državni grb	1
Slika 2: Granice Bavarske	3
Slika 3: Položaj Njemačke u Europi	4
Slika 4: Položaj Bavarske u Njemačkoj	4
Slika 5: Položaj Bavarske u Europi	4
Slika 6: Theresienwiese dan prije otvaranja Oktoberfesta 2006.	6
Slika 7-9: Oktoberfest	7
Slika 10: Tradicionalna nošnja	8
Slika 11,12: Tradicionalna odjeća (Trachten)	9
Slika 13: Dolasci domaćih turista 2019.godine (u mil.)	14
Slika 14: Koncentrični dvorac Caerphilly	17
Slika 15: Dvorac Caerphilly	18
Slika 16: Bavarski dvorci i palače	20
Slika 17. Kralj Ludwig II.	23
Slika 18: Ludwig II.	25
Slika 19: Dvorac Neuschwanstein	27
Slika 20: Neuschwanstein: Sängersaal	29
Slika 21: Dvorac Linderhof	31
Slika 22: Linderhof – Vestibül	32
Slika 23: Dvorac Herrenchiemsee – Pogled iz zraka	33
Slika 24: Dvorac Herrenchiemsee - Große Spiegelgalerie	34
Slika 24: Dvorac Herrenchiemsee – Figura pored fontane ispred dvorca	35

ŽIVOTOPIS

OSOBNJE INFORMACIJE

Aleksandra Šašo

📍 Franje Petrića 10 E, 23000 Zadar

☎ 023 / 322 - 279 📠 098 / 730 - 015

✉ aleksandra.shasho@gmail.com

Spol Žensko | Datum rođenja 16/02/1969 | Državljanstvo Hrvatsko

RADNO ISKUSTVO

Listopad 2002. - - -

Booking manager

Master Yachting d.o.o., Marina Dalmacija - Sukošan

- Najam plovila i rezervacije
- Koordiniranje s charter providerima
- Slanje ugovora, vouchera i računa
- Prodaja plovila

Djelatnost ili sektor Nautički turizam

Prosinac 2001. - kolovoz 2002.

Šef prodaje

EMMAUS. Augsburg, Njemačka

- Prijem i procjena vrijednosti objekata prodaje
- Koordiniranje između socijalnih ustanova i korisnika
- Slanje ugovora i računa
- Prodaja

Djelatnost ili sektor Humanitarna neprofitna organizacija

Travanj 2001. - Rujan 2001.

Repcioner

Auto-camp Maritime, Privlaka kod Zadra

- Prijem i smještaj gostiju
- Pružanje informacija
- Slanje ugovora, vouchera i računa
- Prodaja i rezervacije

Djelatnost ili sektor Camping turizam

Rujan 1994. - travanj 2001.

Fotograf

Rudolf & Pomer, Stuttgart, Njemačka

- Pomoćnica vlasnika foto radnje
- Fotografiranje na terenu
- Održavanje opreme
- Nabavka materijala i prodaja

Djelatnost ili sektor Umjetnička fotografija

Prosinac 1991. - srpanj 1994.

Animator / recepcioner / konobar

Allgäu Stern Hotel, Sonthofen / Bavarska, Njemačka

- Prodaja i rezervacije
- Prijem i smještaj gostiju
- Posluživanje hrane i pića
- Animacija

Djelatnost ili sektor Hotelijerstvo

OBRAZOVANJE I OSPOBLJAVANJE

Listopad 2006 – rujan 2024

Prvostupnik kulture i turizma

Preddiplomski studij Kultura i turizam , Sveučilište u Zadru, Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, Dr.Franje Tuđmana 24i, 23 000 Zadar, Republika Hrvatska (www.unizd.hr/tikz)

- Osnove informatike, socijalna psihologija, marketing, menadžment u kulturi, management u turizmu, engleski, talijanski i njemački jezik, odnosi s javnošću, poslovanje hotelijerske i ugostiteljske tvrtke, osnove ekonomike turizma, valorizacija i zaštita kulturne i prirodne baštine, poslovno komuniciranje

Listopad 1983 – lipanj 1987

Informatičar

MIOC Zadar, Republika Hrvatska

- informatika, statistika, Pascal, Fortran, engleski jezik, talijanski jezik, informatička psihologija,

OSOBNJE VJEŠTINE

Materinski jezik Hrvatski jezik

Ostali jezici	RAZUMJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
Njemački jezik	C1	C1	C1	C1	C1
Engleski jezik	B2	C1	B2	B2	C1
Talijanski jezik	B1	B1	B1	B1	B1

Stupnjevi: A1/2: Početnik - B1/2: Samostalni korisnik - C1/2 Iskusni korisnik
Zajednički europski referentni okvir za jezike

Komunikacijske vještine

- dobre komunikacijske vještine
- empatija i snalažljivost u ophođenju s ljudima stečene tijekom dugogodišnjeg rada
- timski duh

Organizacijske / rukovoditeljske vještine

- organizacijske vještine
- izražena sposobnost prilagođavanja različitim situacijama stečene radom u charteru

Računalne vještine

- dobro vladanje alatima Microsoft Office™

Umjetničke vještine i kompetencije

- Zborsko pjevanje
- Violina
- Fotografija

Tečajevi

- Voditelj poslovnice
- Škola za web design
- Njegovatelj
- Maser
- Slastičar

Vozačka dozvola

- B kategorija za auto i voditelja brodice

Hobi

- putovanja